

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22-SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA: 7 PEZETA

Piarres Lafitte, Euskaltzaina

Hogei urte arte euskerarik ez zekiena

—Euskararen hizkuntza-atlas egiten ari zerala jakin dugu. Esai-guzu, mesedez, zer ari zeran?

—Bai, atas bat egiten ari gera, baina ez dut nik bakarrik lan egiten, hemengoak baizik. Koldo Mitxelena ari da zuen aldekoa egiten. Baina akort gera eta metodo berbera hartzen dugu bestaldean eta hemen. Arras akort bait gera biok denetan.

—Nola egiten duzue, beraz, lara hori?

—Badakizu lan hortan badirela bi sail. Alde batetik behar diren kartak edo mapak muntatu. Horkotz beharko diren hitzak erran nun ibiltzen diren eta nun ez. Guk hitzak hartzen ditugu diren bezela. Xuberoko hitz bat hartzen dugularik jakin behar dugu i den, ez u; jakin behar dugu nun den azentua, jakin behar dugu zein hitzetan diren sudurrekileko bokalak eta horiek oro. Hortarako lan zientifikoa egiten dugu gauza hortan. Orduan hiztegi bezei bat egiten dugu. Baina bestalde izkribuz igortzen dizkidaten hitzak ez dakit beti nola diren ahoskatzen. Bi gaztek, Murgia jaun andereak, laguntzen didate lan hortan. Joan dan udan asi dira pasatzen beren magnetofonarekin herriz herri nik emani-kako xuxentasunez.

—Ez duzu uste gauza hobereenetakoa izango dela batasuna nola egin ikusteko?

—Gure lan hortan ez dugu batasunik bilatzen bat ere. Ez da gure lana hori. Beste lan bat da. Baina hor ikusiko du, ba, nun diren hitz orokarrak; nundik pasatzen diren; nun diren diren hitz berberak; eta zein diren edatuenak edo zabalduenak. Fonetikaz ere ikusiko dugu zein diren errexenak. Ikusiko dugu zein aditz forma diren bizi direnak. Halare uste dut, zerbaitetarako izanen dela.

—Azkar bukatuko al duzue lan au, ala luzaroko lana duzue?

—Hamar bat urteren lana badut hortan. Nik baditut lau urte hasia naizela. Beste sei urte beharko ditut. Erran behardautut nik bilduak ditudala hirurehun mila hitz. Ez dut uste gehiago bilduko dutanik. Nik liburuan bildu ditut, baina ez da aski. Orain beharko dut ikusi nun diren, nungoak diren, nun bizi diren. Bizi ez badira ez ditugu ezarriko mapan. Hilak baldin badira, utz ditzagun hilerrian. Hori euskararen beste hiztegi baterako izan daiteke, ez gure-rako.

—Zu noiz hasi zifian euskerari buruz lanean?

—Hona zer gertatu zitzaidan. Ni Euskal Herrian sortua naiz, Luhoson, eta ez Frantziako Louhis-en, orain agertu den liburu batean ikusi dutan bezela. Ene aita eta amak euskaldunak ziren, Aita Arro-sa antsokoa, ama ustari-tarra nuen. Bainan ni hemen Lapurdin sortua naiz, Luhoson. Orduan aita eta ama galdu nituen zazpi urtetan. Ama lehenik eta aita hogei-ta hamar egunen buruan xuxen. Orduan ene amaren anaia batek, ene osabak, bildu ninduen, ene anaiarekin eta ene aitaxi eta ene amaxirekin. Osaba ezkondua zen biar-nes batekin. Ez zekien ezer fitxik euskerarik. Orduan biar-nesa mintzatzen genduen etxean elkarrekin.

—Euskera ikasi beharrean gertatu zifian, beraz?

—Hogei urte nituen. Laster apaiz izanen nintzen. Orduan nere moraleko irakasleak erraite daut: "eta heldu den urtean nolapredikatuko duzeueuskaraz ala biar-nesaz?". Nik erran nion: "Biar-nesaz. Ez dakit euskaraz. Zer nahi duzu?". "Halare aita eta ama euskaldunak izaki eta behar zenduke euskaraz egin". Ortzirale guzietz ene izeba bat etortzen zitzaian Seminariorat eta ekartzen zizkitan pusak eta zenbait liburu eta honelako zerbait. Eta erraiten zidan: "Badakik Sen-pier horrek ez duela homore honi hitz mintzatzeko. Nahi luke-ela euskarari lotzea". Hiru hilabetez ez nuen deusik erraiten. Halako batean erabaki nuen. Bildu nituen nazkien hitzak eta ikusi nuen banituela ehun eta berrogei bat. Orduan joan nitzaien ikusterat Sen-pierri eta erraierat euskerari lotzekotan nizela. "Hasten naiz. Baina ez gero neri erran sobera egiten dutala. Kaskagorria naiz eta ez nauzue geldiaraziko".

—Zer metodo erabili zenduen euskara ikasteko?

—Senpierre berak ezarritako metodoa. "Beraz joaten nizaio eta erraiten diot orain behar nuke jakin ea nola behar duten euskara ikasi". "Zuk burua gogorra baituzu, ez duzu bestek bezela egiten. Lehenik debekatzen dauzkituz gramera eta hiztegiak. Ez duzu hoi-en beharrik. Hona, rbelbideren "erli-xionea" izeneko liburua. Eta erran zautan, frantsesez jakina; hona aski duzu gogoan hartzea, liburu hau nunbait atxeman dutela eta nehorik ez dakiela zer den bar-nean. Eta zuk orain behar duzu

jakin zer erraiten den liburu hon-tan. Ez da lana errexa izanen. Baina zuk burua gogorra baituzu, hortik behar duzu iragan. Beraz egiten duzu liburu honen gramera eta hiztegia". Ari nintzen eta emeki-emeki egin nuen holako gramera tipi bat ene ustekoa, eta hiz-tegi tipi bat ere bai. Eta orduan berak eman zautan Iturri delako-aren gramera eta bestalde Azkue-ren hiztegia.

—Azkar eta erraz ikasi al zen-duan euskara?

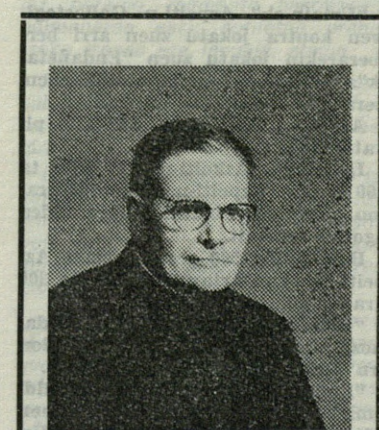
—Nik gerlariekin batera ikasi nuen. Gerlari horiek hiru urtez egin zituzten beren ixturio guziak. Hogei eta bi urtetarako amaitu ni-tuen klase guziak. Urte osoa itxo-gin behar nuen apaizteko. Euske-ra besterik ez nuen ikasten den-bora guzian. Bertsoak ere egiten nituen ene hutsak estaltzeko. Do-triña ere irakasten nien Arnegiko hurrei bakantza haundietan, or-duan bortxatua bai nintzen eus-keraz mintzatzera.

—Euskera alde batera utzi eta beste zerbait egiteko asmorik izan al duzu behin ere?

—Nik mixiotako gogo haundia nuen. Mixiolari izatea pentsatzen nuen. Baina ez nuela nahiko osagarririk eta midikuak debekatu ninduen. Hala idazten daut: Baina Aita Sainduaren baimenez, apaiztu nintzen eta Tolosarat bidaldu ninduen Apezpikuak. "Nahi duzun bezela egizu. Nahi baduzu literatura, Nahi baduzu Filosofia. Zuk autatu". Ni orduan harroxko bait nintzen eta filosofia nuen au-tatu.

—Hortaz zu filosofo zaitugu eta ez hizkuntzalari?

—Filosofia hasi nintzen ikasten eta geroztik ere saiatu naiz hor-tan, baina Mathieu eta Senpier jaunek aldatu ninduten asmoz. Bil-dur ziren Tolosako jainko-gabeko irakasle haien artean galduko ote nintzen. Gogor erantzun nion Ma-thieu jaunari: Apezpikuak eman zautala auta eta uzteko pakean. Baina Senpierre arras bereganatu ninduen. Hala idazten daut: Adis-kide jakin dut filosofiari lotua zi-rela. Ez da gaizki, z naiz bat ere harritzen. Arras gai zira gauza ho-ri lotzeko. Bainan ni zutaz gri-natua bai naiz Euskal Herriaz. On-doko egunetan behar genduke nor-bait gramatikari buruz ariko denik eta zuk behar zinuke lan hori har-tu ondoko egunetan. Zure behar-retan gindazke gerora. Ahal ba-litz, behar znuke filosofia hori utsi

Piarres Lafitte

Luhoson sortu 1901-V-21.

1923-ean apez egina eta Tolosarat bidalia lizentziaren bilatzera.

1926-ean Uztarizko Semina-rio ttipirat izendatua erakus-le gisa.

1920-ean eskuarari lotua eta «Euskalduna» kazetan zon-bait hilabeteren buruan izki-riatzen hasia.

«HERRIA» sor-arazia 1944-XI-16ean.

Zonbait urtez Baionako Se-minarioan eskuara-erakusle.

Baionako «Centre universi-taire» delakoan zazpi urtez greko erakusle «propedeuti-que» delakoan.

Azken lau urte huntan Centre National de Recherche Scientifique horren itzalpean «glossaire dialectique» des dialectes Labourdin, Bas-Na-varra ou Souletin deitu hiz-tegiak arta hartzen. «Atlas linguistique basque» bati bu-ruz.

eta ikasi mintzaireraz. Arras hun-kitu ninduen. Utzi filosofiari eta hizkuntzei heldu nien.

—Eta bai al duzu bide hau har-ko damurik?

—Ez dut bat ere damurik. Ge-roztik Monseñor Legazek nahi nin-duen sekretario bezela bildu eta ez nuen onartu. Nahiago nuen Euskal Herrian egon. Euskera biziki maite dut. Maite dut biar-nesa ere. Egiten ditut kantuak eta hola. Halare na-higo dut euskaraz, beste mundu bat da. Gauza polita da biar-nesa ere, baina ez da hurbiltzekorik ere. Ez dut damurik. Berriz hasten ba-nintz, berriz hasi naik.

—Noiz sartu zifian Euskaltzain-dian?

—Gazte gazterik. Garrikarrer hil zelarik ni ezarri ninduten haren orde. Orduan uste dut banituela hogei-ta zazpi urte. Orduan ez nin-tzen laguntzaile baizik Baina ba-zen denbora hortan usuario bat gal-du dena. Hartan sartzeko behar zen lan bat egin euskaraz. Oraingo egunean sartzen dira batzuk fitxik egin gabe. Orduan zerbait bazen Euskaltzaindia. Baina ni ez nin-tzen bat ere akort Euskaltzaindia-rekin. Iruditzen zatan zahar ba-tzuk zirela hor. Eta ni orain za-hartua. Eta ez zekitela zer ari zi-ren.

—Noiztik iruditzen zaizu hobe-a dela Euskaltzaindia?

—Hobe ez dakit. Ona den? Jen-dea ez zaio jarraikitzen. Orduan zer nahi duzu egitea? Guk geurok ere geuron artean ez gera akort. Ez dugu deusik egiten batasun ba-terat heltzeko sekulan. Bakoitzak bere burua badu eta gogorra nik bezela. Orduan besteei nola egin arazi guk ez badugu egiten Lehen ala orain hobe? Berdin nehorik ez zuen sinesten. Guk baino lan gehiago egin zuten. Baina lan hori galdua da. Norbaitek noizpait bil-du du eta ez dakigu zer egina den. Egin zuten hiztegi bat, espa-ñol, frantses, eta euskaraz. Urtez eta urtez ari izanak ziren eta lan guzia galdu da. Norbaitek ebatsi du. Ostu du. Ez dut nehor sala-tzen. Ez dakit nor den.

—Euskaltzaindiak, lehengoak eta oraingoak eta beste hizkuntza-ta-koak ere beti aitzakia badutela barruan ez daudenentzat, esango nuke nik.

—Baina uste dut halare lan zer-bait egiten den. Ez beharbada aski. enak baditugu gure lanak bestal-de. Nik, egungo egunean baditut inprentan bederatzi liburu neronek. Orduan Euskaltzaindian zer egiten dugu?

—Zer iruditzen zaizu Zeruko Ar-gia?

—Ona. Gauza hanitz bada de-nean. Denetarik beste guzietan be-zela. Nik lehen badut filosofiari-ekin. Orain uste dut besteek egi-ten dutela filosofia sobera. Ez di-tugu lehengo irakurleak galdu be-har. Hasten badugu batasun zo-rarotz bat nehorik ez digu segitu-ko. Gauza errex batzutan lehenik. Baina uste dut ondo zoaztela. Bai-na, ene ustez, irakurleak gehitu beharko lirake.

NERE BORDATXOTIK

Ikusi genduen ba ikustekoa!
Pentsatzen nuen Azkoiti-ko eguna gogoangarria izango zala. Bai izan ere!

Urte luzeetan itzegingo da artaz; ango lana ez da nolanaitan aztekoa.

Jendeak ere ala erantzun. Pelotalekua goi ta be lepaezurreraino betea.

Alako sarrerik etzan oraindik ezagutuko. Jendea gaizki ibili zan barruratu ezinik. Azkoiti-n ez pentsatzen nunbait alako olaturik izan zitekeanik.

Erakundeak, organizazioak, etzan bear bezelakoa izan; askoz ohea izan zitekanen neurriak aurrez artu balira. Sardiniak latan baiño okerrago. Aurrera edo albora egin nai, eta tokirik ez, Danak alkarren gainean, Ordua gainean, eta... ango estuasunak, ango asarre ta ixkan-billak!

"Endañeta-ren" joko bat anuntziatzen dan bakoitzean gertatzen da berdin.

Galdu edo irabazi, "Endañeta-k" beti marka arrigarriak jartzen ditu. Bera arrigarria dalako; neurritz kanpoko dalako.

Jendeak onelakoak ikusi nai izaten ditu. Erdipurdikoak asko izaten dira; on ona izaten da gaiztoa. Joko txarra zeukan egiña, sarritan esan dedanez.

Alare, nai zuten bezelaxe irabazi zuten. Ez kontrarioa txarra zuelako, bera ohea dalako baizik.

Yurrebaso gaztea ikaragarri gustatu zan Azkoiti-n.

Ari jo zitzaizkion txaloak ezaugarriarik onena. Galdu egin zuten jokoak, baiña millaka biotz irabazi. Ura lanean ikusi zuten guziak txaturik gelditu ziran.

Eman zituen eman zitzakean danak. Geiagorik inola ezin eskatu kristau bati.

Lenengo jokatzea tokatu zitzaion, "León-Castillo" galdu zuelarik.

Jokoa asi aurretik, "eun berrogeiri" zegoen gipuzkoarraren alde. Ogeitairu korredore kontatu nituen plazan, baiña oso diru gutxi jokatzen ziran. Lanean gutxi nekatu zirala esan zidan korredoretako batek; urri jokatzen zala.

Nerbioak menderatu zuten Yurrebaso. Gaizki ibili zan aiek beren tokian jatzten.

Yurrebaso-ren adina (edadea): 26 urte.

Pixua: 94 kilo.

Gorakoa (altura): 1,73 metro.

Arrijartzailea: "Aretxa I".

Era ontan izan ziran Yurrebaso-ren iru ekinaldiak (tandak):

Lenengoan, 6 jasoaldi, 162 kilo ta erdiko arri kubikoari.

Kontuan izan tanda bakoitza bost minutu luzeak zala.

Bigarrenetan, beste 6 jasoaldi.

Irugarrenean, 6 jasoaldi berriro.

Guzira: 18 jasoaldi.

Lendabiziko jasoaldia txartzat eman zitzaion, nerbioak zirala bide.

Beste irulau adiz, jaso nai ta ezinean gertatu zan. Artex jarri borondatea, baiña geiagorik ez eduki.

ki. Argatik txalotu zuen ain gartsu jendeak.

"Endañeta-ren" adina: 29 urte.

Pixua: 102 kilo.

Gorakoa: 1,78 metro.

Arrijartzailea: bere anaia.

"Endañeta-ren" iru tandak era ontan izan ziran: zortzi jasoaldi lenengoan, zortzi jasoaldi bigarren-goan, zortzi jasoaldi irugarren-goan.

Guzira. 24 jasoaldi.

Ez dirudi sinistekoa. Alaxe da ordea, geure begiz ikusi genduen da. Galdetu Azkoiti-n izandako edozeini.

Ura da gizonaren errezasuna! An etzan zalantza ta dudako jasoaldirik. Bein arriak beera igesi ziola egia da, baiña izan zuten gaitza ta kemena berriro goraltzeko ta bere bidean jartzeko. Au egitea bai zailla dala amabost arruako kubikoarekin!

Neurritz kanpoko almenak bear dira "Endañeta-k" dituen bezela. Ezin ditek bestela. Orduantxe arritu nintzan ni sekulakorik geien.

"Urtain-ek" Azpeiti-n Gallastegi-ren kontra jokatu zuten arri berberarekin jokatu zuten "Endañeta-k". "Urtain-en" arria erabili zuten, beraz.

Azpeiti-n, arri onek, 188 kilo pixatu zituen.

Igandean, Azkoiti-n, 177 kilo ta 800 gramo. Azpeiti-n baiño 200 gramo gutxiago. Pixutik pixura alde egoten nunbait.

Bear baiño 500 gramo geiago Azpeiti-ko egun artan; bear baiño 300 gramo geiago Azkoiti-n.

"Urtain-ek" sarritan esan dedanez, amabi jasoaldi eman zizkion iru bosna minutuko ekinalditan.

"Endañeta-k" ogeitalau jasoaldi eman zizkion. Doblatsu egin zuten "Urtain-en" marka. Orduan, "Urtain", kontrarioak beartu balu, ogei jasoaldi ematera iritxiko zan, gutxienez.

Beste gauza bat gogoan artzekoa.

"Endañeta-k" 29 urterekin egin du marka arrigarri au; Euskalerrian beti gogoan izango dan lan bikain au.

"Urtain-ek" berea egin zuenean, artean soldadu joateko zegoen.

Onek zer adierazten du?

Biak dirala zein baiño zein. Oraindik izan ez diran bezelako bi, alegia, ta ez dala errez nor ohea dan erabakitzen.

Gaur gaur bezela "Endañeta" ohea, dudarik gabe.

Biak opizio berean jarraitu balute ordea, Jainkoak jakin zer gerta zitekean.

Nekez sortuko dira beste orrelako bi Euskalerrian. Ez ditekianik ez da, ta sortuko ez diranik ez dago esaterik. Auek jaio ziran bezela jaio ditezke beste batzuk ere.

Nik, egia esan, lur-gaiean gelditzen zaidan denboran ez det espero orrelakorik ikusterik.

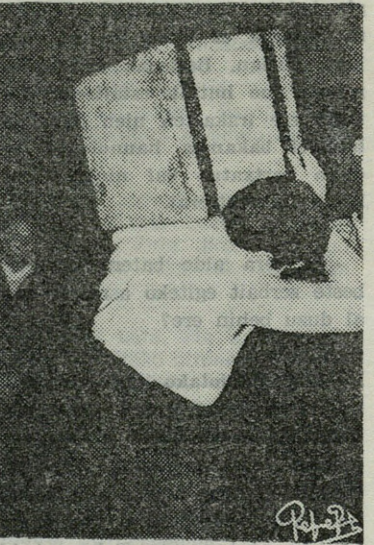
Kontuak kontu, Azkoiti-ra inguratu giñanorri etzitzaigun damutu. Egundo aldegingo etzizun naigabea

Endañeta

Endañeta

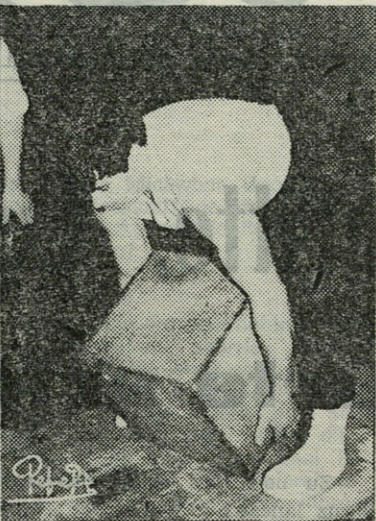
Endañeta

ta pena izango genduen ikusi gabe gelditu bagina.

Arri kubikoak, dakizutenez, sei aurpegi izaten ditu, ta danak berdiñak.

Bestela ez litzake kubikoa izango. "Endañeta-k" erabili zuten arriaren alde bakoitzak 39 zentimetroko neurria zuten.

Azkoiti-ko joko aztu-ezinearen ardura ta zuzendaritza eraman zuten

Yurrebaso

MITXELENA

BITXITEGIA - ERLOJUTEGIA

Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa)

Avda. de Francia, 1

— IRUN —

BAR ETA JATETXEA

Antonio

Norberaren aukeran jana.—Txuleta, erreak, ezin oheak

Avda. Gral. Mola

Urrutzkiña: 64 16 31

ONDARRABIA — (Gipuzkoa)

ERLOJU TA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Vergara, 11-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

PATRICIO

ECHEVERRIA, S. A.

LIMA ONENAK
«BELLOTA»

IDIAZABAL (Guipúzcoa)

Urrutzkiña 801037

50⁰
MERKATUAK

EGUNDOKO SALMENTAREN-AZKENA!!

LO-GELAK, TRESILLOAK, OE-SOFAK, ETA ABAR...

AMUEBLADORA COMERCIAL HISPANIA

Moraza, 3 eta 14 - DONOSTIA

AZKENEKO EGUNAK

Montaketa eta
eramanak
UTSEAN! erri
guztietara.

San Marcial, 12 - IRUN

Batzuk Baroja inpernutik atera nahi

Jaio zenetik ehun urte igaro direla norbaitzuk konturatu direnean sortu da don Pio inpernutik ateratzeko asmoa

Asmo santua

Indice baten inpernuko kanposantuan euki duten idazle au Donostiako Okendo kalean jaio eta Baroja berak (Familia, infancia y juventud) zion bezala, odolez ere euskotarra zen: Baroja, arabarra da; Nessi da kanpotarra: Como, Lombardiakoa Zor- noza, Amorebietakoa, bizkaitarra; Goñi, izen bereko aranekoa, naparra; Alzate ere Naparroa, Bera-Bidasoan sortua; Izagurre, Ondarrabikoa, gipuzkoarra, eta gipuzkoarrak berriz ere: Oiarza- bal (Oiarzungoa), Arrola eta Enparan (au Azpeitia eta Irungoa).

Garbi dago, beraz, onerako edo txarrerako Pio Baroja euskal

zainetako odoletik eta Euskalerrian jaio zela.

Gogoz eta asmoz askotan kanpotar bezela jokatu zuela?

Ontan badute bakoitza non bizi izan danen eta beste artu- emanetan sortzen diren gorabeherak zer ikusia. Donostian jaio zen Barojak ementxe egin zituen bere lehenengo zazpi urteak (1872-1879); gero, sei Iruñian (1881-1886); oraindik aurrera zen Pio sendikoak zijoazen bizi-tokietara joan behar izan zuen, noski; gero, gaur arte Euskalerrian izan ez degun tajuko Unibersida- detan (Madrid eta Valencian) ikasten aritu zen; Pio berak au- kera egin zuenean Zestua aukeratu zuen, eta sendagille bezela emen egin zuen urte-dete pasatxua (1894-95). Familiako nego- zioak zirela-ta Madrident egon zen urte batzutan, eta Espainiatik kanpora ere bizi izan zen maiz, batez ere Tanger, Paris, London, Florentzian eta baita Erroman ere.

Ala alde batetik idazten asi zenean behar bezala ez zekien euskerarik ezin ba erabili, eta, bestetik, gure erriak moldatu- tako munduaren neurri bakarria ezin izan zuen erakutsi.

Ala ere bazituen (eta idaz-estiloaz beste) euskotarren beste ezaugarriak: don Pio eta idazle gehienak bezala, baina baita euskotarra bezala ere, barnekoia eta bakartia zen eta batez ere askatasuna zuen maite; ezker-eskubi jotzen zuen: kapitalismoa bai eta sindikalismoa ere bai, semitismoa batetik eta antisemi- tismoa bestetik, klerikalismoa eskubetik eta antiklerikalismoa ezkerretik; argi agertu dena da, gu gehienok bezala, don Pio ere kritiko gogorra zela, eta zer kritikatu ugari arkitu zuenez, egurra ematen eta artzen bereak eta erdi ikusi zituela; nola ez zen ba gainontzekoak kritikatzeko ariko bere buruarekin ere ez zen gi- zona pakean arkitzen eta! Noski, 1898ko belaunaldiko gehienak bezala, ez zitzaion Espainian gertatzen ari zena gogoko.

Baiaña ehun urte asko dira; gehiegi.

1936an Parisen izan zen (ez indultziak irabazteko peregrina- zioa egiten, noski) eta 1939an beste euskotar asko len, Ame- riketara joan nahian ibili ondoren beste euskotar asko bezala Baionan ainguratuta geratu zen.

Joan (bultzatza) etorri (tira) oien artean Euskal errian izaten zen; emen Bidasoako Beran, egin bait zuen 1912an erosi zuen "Itzea" baserri-etxean bere kabia, eta ementxe zurrumiltzen zen zerbait idatzi behar zuen gahienetan.

Barojak euskera gutxi zekiela ba dakigu, eta euskeraz ezer idatzi ez zuela ere bai. Behin baiño gehiagotan euskaldunen go- goak astindu zituela ere ez da gezurra. Idazleari au erantzuten dietenei esan genieke: Baroja ez zela gure aurka bakarrik aritu, gugandik kanpo ere ekiten bazekiela, eta bere burua bere zuela etsairik aundien. Nor geratu zen, ba, don Pionen zigor-txistu bat entzun gabe?

Eta txistu ori euskotarra da, alajaiña.

Egia da Barojak gaztelera utsean idatzi zuela; nahiago gendu- ke bestela balitz, baiña, bestalde, ba al da mundu osoan gure erria gai (eta gai maitekor) dela orrenbeste eta ain zuzen eta ain baitasunez besterik idatzi duenik? La casa de Aizgorri (1900) idatzi zuenetik 1954an idatzi zuen Los contrabandistas vascos arte, amabost liburu idatzi zituen euskal gai utsean; amabost liburu oietaz gainera badira gutxienez beste amar liburu euskalduna eta Euskalerria nolabait nabarmenki aitatu dituenak. Bere azkeneko El País Vasco liburuan badira gustutzen ez zaizkigun eta arrazoi gabe esanak izan dirala uste dugun zenbait gauza; baiña don Pion gure erria bihotzean itsatsia eramane izan zen il zen arte.

Gure santu guziak errenbeste egin al dute?

Baiaña orain ez gaituzte inpernutik atera eta santutze dabilen joera ontan euskaldunak sartu.

Eta ongi: sartu dutenek atera dezatela.

Pág. 10

Ama - izkuntzaz jabetzeak badu alderdirik asko

«Gizonen ohore, izkuntza done» (Valery, frantses olerkariak).

XX garren mendean, gure kultu- raren zeru estu eta sakonean piz- tu dan izarrik ederrenaz mintzo nai nuke laburri.

Ene ustez, uste oberik ez bada, Euskal Erriaren kontzientziaren eza- garririk nabarmenena ementxe da- tza: ama-izkuntzaz jabetzean. Ona itz gutxitan, edozein etniaren ber- pizteak oparo eskaintzen digun gai- ña eta lorea.

Bestalde, geroz eta areago, ama- izkuntzaren kontzientzia (gure ar- tean) ber-jabetzen, barrendutzen, za- balitzen ari da. Ez ote da ori be- gientzat ikusgarri, belarrientzat en- tzungarri, biotz gutzientzat pozgarri?

Baiaña, euskaldun izatea eta eus- kaldun dala baitaratzea ez da gau- za bera. Euskeraz mintzatzea bat da eta euskeraz ari gerala jabe- tzea oso besterik.

Erriajoko Goierritik ari naiz idaz- ten lerro auek. Beraz, ezaguna aiña atsegiña dan berdintza edo konpa- razio bat datorrik gogora, zer esan nai degun adierazteko.

Otorduan, guztiok edo geienok edaten degu ardora. Asko edo aski konturatu gabe. Maizenik, edari go- rria aulda edo makal xamarra izan oi dalako.

Baiaña, ez dituzue, bein edo bein, ikusi gizonak, bakoizka edo sailean, edontzia eskuan dutela, gora begi- ra, espainekin naiz begiekin irri egiñaz, maats-ardo berriak edo za- arrak edaten? Ikuskizun ederrago- riki!

Ardora edatea gauza bat da. Ta maatsondoaren opotik datorren ma- ma goxoa, jakiñaren gainean, ar- atatuaz, edatea zearo beste zer- bait.

Ama-izkuntzaz jabetzeak au da- rkario edozein euskaldun: euskal- duna euskalduna dala, euskalduna besterik dala, euskalduna nor dala, euskalerria, urrungo naiz gertuko, aundi naiz txiki diran errien ar- tean, norbait dala, baitaratzea. Gu- txi aal da?

N. Malebranch, XVII garren men- deko frantses pentsalari famatu ark, beñola, liburutegi batean, be- re errikide Deskarres-en «Traité de l'homme» izeneko liburu ikustean, ala esan omen zuan bere baitan: «—Ni ere filosofo naiz».

Alatsu edozein euskaldunek bere izatea izkuntzaren ispiluan arkitze- an, espantuz eta zoramen aundiz: «—Ni euskalduna naiz».

ARRISKUAK ETA ALDE MAKURRAK

Gurearen antzeko kultura eta iz-

kuntzetan, erri-bizitzaren zorna, ain- tza edo loria eta aunditasuna iga- rotako mendeetan bilatu oi da.

Batzuk idazle zaarrenekotan; orientzat izkuntzaren jatorrasuna eta zaartasuna gauza bera bai dira.

Besteak S.A.-k ipiñi zituen oiña- rrietan eta nolabaiteko batasunean.

Dana dala, danek artzen dute erriaren historia maistratzat, ba- tzuek eta besteak berekiko pentsa- tuak leengoak gu baiño areago mur- gildurik zeudela izkuntzan, ama-iz- kuntzan alegia.

Arrisku edo alde makur bi ikus- ten ditut nik emen.

Bata auxa litzake: ama-izkuntza- rekin «kosmos» edo «mundu bere- zia» sortarazte, ber-jabe dan mun- dua, izatean eta gauzetan sustrai- gabeko mundua, esan nai dut.

Korzijski-k zuzen dio auxa: «—Ori ez dala besterik eskizofrenia bai- ño». Itza ez da besterik tresna edo langai apala baizik, noiz, non, no- laz, noraiño, memento bakoitzean, adimenaren esku sotiletan erabil- tzeko tresna eta langaia, alegia.

Nekazarien begiek landako tres- nak maite dituzte, baiña lurra lan- tzeko eta etorriko dan uztari be- gira.

Langai eta tresna danik, badu iz- kuntzak atxuraren eta goldearen antz zerbait. Beraz, «dugun esan» bein betirako: begira beza euskal- dunak «itzari» baiño geliago itzaren gibelean dagoen «izateari».

Ala dio suizotar Rousseau-k «Emilio» deritzan pedagogiko ense- guan, ilgarren jardunean: «—Gau- zak! Gauzak! Ez naiz beñiere as- pertuko berresaten «itzel» garran- tzi geiegi ematen diegula.

KLASIKOEKIKO ARTUEMANAK

Norentzat zein diran idazle kla- sikoak, orain eta emen, erabaki ezi- ñezko gauza da. Dana dala, klasi- koekiko puntu bi geratu bitez zu- tik eta irmo.

Aiek, beren aldan eta euskera- ren alde, egin zuten aal zuten bat. Ontaz, ibilbide bat erakusten digu- te klasiakoak, ez, noski, aiek za- palduriko bideetatik gu ibili gaiten- zen, balizik, balizik, aien letra baiño areago izpiritu barrenduaz, beste bide batzuk urratzen saiatu gaiten- zen, emen eta gaur.

Klasiakoak gure gogoia eta lana «jaregin» bear dute, ez lotu. Liber- tadearen serbitzari bai dira, ez gor- dailu eta kutxa itxiaren zelatari.

Bestalde, ama-izkuntza klasiakoena aiña da gurea, danona danaz.

Gorka Manrike, gaztelaniar oler- kariak dion bertso ezagunaz

«igarotako edozein denbora ohea zan»

ez nator bat, ez ados.

Letrak ilaraziko gaitu. Izpirituak, aldiz, aske, libro, salbo egin.

Izkuntzarekiko gaitan «ama- teurtza» bat sortua da, Euskal Erriaren zear,

Ama-izkuntzaz jabetu dan euskaldun- nak ondorio on eta frutu eder asko jaso dezake. Orietarik onena orixe bera, euskeraz ber-jabetzea.

Bestalde, naiz zabalean sakonean baino areago, sor-mintzairaren ja- betasunak alako «amateurtza» bi- kaina bat sortarazi du. Noski, puntu onetaz mintzo gintezke astiro, xe- ero, luzaro. Bada emen ere, eguz- kiaren ondoan itzala. Basoko lore usaidun eder artean, badira belar zirkil eta galgarriak. Baita ere, lan- dara txertatu eta frutu-emale zir- kil eta galgarriak. Baita ere, lan- dara txertatu eta frutu-emale on- doan itzalka ugari. Uste usteleko maisueriari ez da falta.

Baiaña, ori dana egia izanik, «ama- teurs» orien eskuetan dago eta doa euskeraren etorkizunari buruzko eginkizunik aundiena, ots, euskera ikasiaren batasuna.

Ta euskalariak? Euskalaindia? Izkuntzalariak? Filologoak?

Bakoitzak bere arloan badu lanik eta egitekorik asko. Gizon ospa- tsu eta arrigarri aipaturikoak beren arloa aski esitua eta mugatua dau- kate mugitueziñezko mugarriz, ale- re.

Izkuntzak, historian zear, bide ertzean, atzera, utzi dituen ziriñak jaso, aztertu eta, bakoitzari dago- kion tokian, ipiñiko dituzte.

Ez dezala iñork pentsa delako «ziriñak» esannai ingingarririk dua- nik.

Nork, burugabe ez bada, arkeo- logoei eskatu dizaleke gaurko Eli- zaren berritzea? Bestalde, nork ate- ra dezake ortik arkeologoen ekin- tza onuragarria ez dala?

Hungarian zer gertatu zen ongi dakigu. Berrizaleek eta «amateu- rrek» irabazi zuten guda odoltsua gramatikoen eta izkuntzalarien kon- tra.

Kataluinian, injeniero batek osa- tu eta ezarri zuan batasuna.

Finlandin, Elias Lönnrot, sendagi- leak eman zion ama-izkuntzari iz- tegi zoragarria, egungo egunean gaurkotua.

Bakoitzak bere errotara eramaten du ura. Euskaltzaindiak, izkuntzala- riak, filologoak, historiari loturik daukate burua.

Gaurdanik, gauza asko ditugu kol- koan, ama-izkuntzaz esatekoak, ale- gia.

Baiaña, gaurkoz, onenbestez aski da.

JOSE LASA

AUTOJESTIOA GILTZARRI

Orain dela hilabete batzuk, au- tojestionari buruzko eztabaida bihur- tu da Frintzian sozialismoari be- rari buruzko eztabaida nagusia: au- tojestionaren alde / autojestionaren kontra. Iparraldeko hauzoan, biketa horretan datza gaur ezkeraren po- litika-ardatza.

Joeraren hazia 1968 Maiatzako gertakarietan aurkitu uste dute ba- tzuek: hilabete gogoangarri hartan autojestion izan bait zen ikasgue- tan eta lantegietan gehienik azter- tu zen ideia. Baina askoz ere atze- rago joan liteke autojestionaren ha- ziaren bila. Egia esan, Kondaira- puntu hori ez zaigu gaurko arti- kulu honetan axola.

Nolanahi ere, frantses ezker- rrek eztabaida latza dute memento honetan horri buruz; eta sozialis- tak bi taldetan agertzen dira: alde batetik «centralistes» delakoak dau- de (sozialismoa goitik behera erai- ki nahi dutenak), eta bestetik «au- togestionnaires» delakoak (autojes- tionaren aldekoak, sozialismoa be- heitik gora eraiki nahi dutenak). Horra gor, diote, «les deux appro- ches différentes du socialisme», sozialismoaren bi inguraketa des- berdinak.

CFDT sindikatoak (Frintziako bi- garrena, Z. ARGIA-n bertan azal-

dua izan denez) helburu nagusitatz autojestion duen sozialismoa nahi du. CFDT-ak hiru zutabe hauek aipatzen ditu beti: 1) autojestion; 2) produzio-bideen gizarte-jabegoa; 3) Plangintza demokratikoa. Ideia hauek azalduz argitara berria da Edmond Maire-ren liburu (E. Mai- re CFDT-ko Sekretari berria da).

Bide beretik doa horri buruz PSU-a (Parti Socialiste Unifié dela- koa). Irakurri besterik ez da Rocard- ek «Témoignage Chrétien» asteka- riari eman dion artikulua (1972-I- 13-koa).

Autojestionaren defentsa egiten du aldioro, bestalde, banako lodi eta jakintsutan, «Autogestion» aldizka- riak.

Baina badirudi «Parti Socialiste»- aren Gobernamentu-Programak, Ur- tarrilaren haseran ezagutarazia bo- ta duela egur berria surtara. Eta honetakoan, benetan, eztabaida ba- kar bat dago Frintzian sozialisten artean: autojestion bai, autojestion ez.

Komunista Alderdiak gogorki era- so du. Bai Georges Marchais-ek (Sekretari jenerala), bai Rolland Leroy-k (Bulego politikokoak) gup- darik gabe salatu dituzte autojes- tionaren alderdi txarrak. Autojestion «anakronismoa» iruditzen zaio P.C.-

-ari; eta txikikerian eta nor bere zulora lerratze biderik labainena. Autojestion ez du —dio Leroy-k— ikus-zabalerarik ematen, «ekonomi- aren anarkia» eramango luke, in- teres jeneralez arduratu beharrean «autogidatutako uhartetxotara» («à la concurrence entre "flots auto- gérés"»), eta hitz batez errekarra jotzera bultzatuko gintuzke. Ikus, esate baterako, T.C., 1971-XII-23-ko banakoan datorren artikulua.

Sozialista Alderdiaren izenean (Mitterand buru duen «Parti Socia- liste» delakoan, Komunistaren on- doan bigarren) Jean Pierre Che- vènement-ek prestatu du Goberna- mentu-Programa horren borradore- a, datorren Martxoan Biltzar Nagusi- ak aztertzea. Joan den Urtarrilaren 12-ko «Le Monde»-n, laburtzape- on bat eman du Pfister jaunak hiru orrialde osotan; eta, dena dela, salgai jarriko da laister Frintzia- ko dendetan. Esaldi batek bil le- zake ondoenik, beharbada, frantses sozialista hauen iritzia: «C'est le pouvoir des travailleurs, et non le pouvoir bureaucratique, qui doit pren- dre la place du pouvoir patronal». (Alegia, langileen agintea nagusitu behar zaio ugazaben aginteari; eta ez burokraziaren agintea). Auto- jestion eta ko-jestion elkarren uka- tzaile izanik ere (eta, hortaz, ka- pitalismoaren barruan autojestion ezinezkoa izan arren), «kontrol lan- gile»-aren alde agertzen dira denak, bai PSU bai PS, sortu behar diren «langile-kontseilu» horietxek sozia- lismoaren hazia izango direlakoan.

Bere Programa-gaia azalduz, eta galdera batzuri erantzunez, bi arti- kulu mamitsu argitaratu ditu J.P. Chevènement-ek berak. Bata «Le Monde»-n irakur daiteke (1972-I-5- an); eta bestea «Témoignage Chré- tien»-an (1972-I-6-an).

CFDT sindikatoa, eta PSU eta PS alderdiak, beraz, bat datoz au- jestionari buruz. Anakronismoa ez, baina GAURTXE hain zuzen, eta langileek eta produzio-bideek iritsi duten mailarengatik bereziki, au- jestion da BIDEA ETA HELBURUA. Eta hau idazten dute ahabatez: «autojestion sozialismoaren helbu- ru berbera da». Anakronismoa —dio- te hiru politika-indar horiek— kuar- teleko sozialismoa da hain zuzen, «le système de production militai- re».

Eta Michel Rocard (PSU) ez da leunkiao gmintzo sobietar sistema arbutatzean, Chevènement (PS) edo Maire (CFDT) baino. Frintziako sozialistek ez dute horrelakorik inola nahi, eta argi-eta-garbi esaten dute: «L'image (du socialisme) que donne la société soviétique ne cor- respond absolument pas à la société authentiquement libre par- ce que socialiste qu'il est possi- ble de construire en France», dio Rocard-ek.

Horra hor, hitz gutxitan, Frint- ziako sozialisten artean GAUR da- goen eztabaida. Oinarrien aurkibi- dea, sakonkiago aztertu nahi luke- tenentzako eman dut.

LARRESORO

ARGIA

Zuzenadaria:

MIREN JONE AZURZA ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoi- ko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada Pamplona).
Donostia: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan	300 pezeta
Korreo batasun- tako orrietan	350 pezeta
Atzerrietako bes- te orrietan	370 pezeta
Aidez	Aurrez gai- detu
Salmetan (ale bakoitza)	7 pezeta

ZENBA ga RA 72

BERRIAK

● Urtarrilaren 16a egun joria izan genduen. Goizean goiz, Bergatik zehar Goierriurantz abiatu ginen, Donostiara irixteko asmotan. Hamar terditarako Astoriako ate aurrean ginen. Gu eta beste asko. Alde batetan, Mattinen omenaldia aipatzen zuen txartel handi samar bat. Euskaraz idatzia. Tira... euskaraz edo antzerakoz. Beste aldean, berriz, txartel tiki tiki bat, gaztelaniaz hau: "No hay billetes". Izorrai!

"Gazteak ez zerate prebisoriak", esan zuen hain zegoen arloste batek, enbidia emate aldera edo. Ez genion samar egin baraurik ginelako. Bazkalortea balitz... Baina gazteak ezezik, ile zuridunak ere makinatxo bat zen gu bezala. Tartean zaraustar batzuekin elkartu ginen. "Zer egingo diagu ba, hamaiketako egin eta kitto".

Han egon ginen, kontu kontari, ea norbait sarreratzoren bat inork eskaintzen zigan. Salaberria jauna ere han ari zen, handik hona eta hemendik hara, gelditzea, bere karpeta beltza besapean zeramala. Agian sarrerez bete bete, baina itxura zenez aurrez agindutakoak. Atean bertan ikusi genituen, Aita Zabala, Anbrozio Zatarain, Aranalde, Federico Zabala, Basarri, Lazkao-Txiki, Manuel Uztapide, Mattin bera eta beste zenbait ere.

Halakoren batetan, hamaika terditan puntuan, sarrera bana lortu genduen. Azken orduan, zerutik jecti berria edo, hantxe agertu bait zen "pajaro" bat sarrerak saltzen. Eta takilako prezio berean gainera. Mattinen aingerutzoren bat edo. Nor izan zitekeen bestela?

Aldamenean gipuzkoar bat tokatu zitzaidan. Elkarri hitz egin ondoren, "Bergara aldekoa ahal zea" galdetu zidan. Ez zebilen hain oker gure giputza. Doble ordaindurik zegoen bera. "Eta gehio ere pagatuko nian hau ikusteko".

Bertso saioak entzungarri izan ziren. Han ziren, Garmendia, Azpillaga, Gorrotxategi, Mitxelena, Uztapide, Mattin, Arozamena, Lazkao-Txiki, Xalbador, Lazkano, Agirre, Lizaso, Lopategi eta Lasarte. Atsedean aldian, Aita Zabala moldatutako azken liburua salgai jarri zen. "Auspoa Liburutegiak" argitaratutako azken alea, "Ahal dena" deritzan Mattinen bertso bilduma.

Zenbait txartel ere zabaldu zen, han bildu zirenek datorren urteko omenaldia zein bertsolariari eskaini behar zaien erabaki zezaten. Gerorago jakin genduen, "Basarri" izan zen aukeratua. Gure zorian sutsua Basarri jaunari.

Uztapide genduen lehena Xalbador berriz hurrena, Leitzeko bertsolaria dena Lasarte hirugarrena. Aurten Ahetzeko Mattinena danetarik alaiena, Basarrik irabazi azkena gure botoen barrena.

● Etixeratzea itsas aldetik egin genduen. Urumea ertzetik, Oria, Urola eta Deba hibaia iragan genituen. Getaria jaiak ziren. San Anton bezpera. Gu iragan ginen garaian bukatu berriak ziren halterofilia saioak.

● Elgoibarren ere bazen zer bait. Arriaga hauzoan dagoen San Antolin ermittan meza eman zen goizeko hamaiketan. Batz bestea, meza batek ez du gaur egunez garrantzi handirik, notizia bezala behintzat, baina San Antolingoak bai, azken meza bait zen. Lerro hauk argitara direnerako, agian, erabat sakabanatuak izan daitezke 450 urte zutik iraun duten harriak. Amaitkatxo gerra, istilu eta iskanbilla, jasan behar izan dituen ermitta tikiak ez du askorik iraun ahal izan autopista garaia gainera etorri zaionean.

● Arratsaldeko bost eta erditan, Elgoibarren bertan, Arantzazuko (Arratia) antzerki taldeak Pedro Barutiaren "Gabonetako ikuskisuna" deritzan teatroa aurkeztu zuen. Honako saio honekin hiru dira, gure ustez, Arratiako taldeak hogeigun buruan egindako saioak. Lehena Bilbon, bigarrena Arrasaten, eta hirugarrena, jakina, Elgoibarren.

● Hilaren lan. San Anton eguna. Egun honetan ez omen zaie abereei lanik eragiten. Elbarren lan (biar) eguna genduen. Elgoibarren ordea jai. Eta guk zer esan?

● Getarian ere bai zera, jai zela. Eta jai zelako Uztapide eta Lasarte bertsolariak lan apurren bat egin behar izan zuten bertsoan, getariarrak asper ez zitezen.

● Hilaren 18an. Bergaran, hasiak dira alfabetatze ikasaldiak. Honako hau bigarren mailako ikasteroa da, eta Patronato Irugoyen izeneko elkarrekin eratu, Euskaltzaindiaren beraren arduraren pean.

● Arruan ere bai. Urtarrilaren hamazortzik Otsailaren 25era arteko hila bete luzean alfabetatze ikasaldiak izango dira. Ikasaldi soilak ezezik, hitzaldi zenbait ere izango da tartean. Hilaren 28an hain zuzen, Anjel Lertxundi "Euskal Literatura" delako gaiari buruz mintzatzeko zen.

● Urtarrilaren 30ean. Oiarzungo Usategietak eta Aduako Jose Mendizabalek harri biribilaz ihardungo dute. Batak zein besteak hamar arruako harria jaso beharko dute, hamar minutuko hiru txandatan, bakoitzak 200.000,— pta. jokatuz.

Irabazleari geldituko ote zaio nahiko indarrik horrenbeste diru jasotzeko? Nik xemeikotan emango nizkioke.

● Laster San Blas eguna. Usai-nean igartzen diogu. Irakurleen bat pentsatzen hasia da orainez gero astakeriaren bat esan dugula. Hala ere, egia biribila. Sinetsi nahi badu edo ez, guk usai-nean igartzen diogu. Eta igartzeko ez dago inongo akelarretara joan beharrik, aski da (gure herrian behintzat) pasteleria baten aurretik pasatzea. Hori da hori anis usaina.

Dena dela, ez dugu pastelginean aurka ezer, baina San Blas opila ona jateko etxean egin beharra dago. Inork nahi badu errezeta emango diogu...

San Blas egunean, hain zuzen, Abadiñon, San Blas eta Ferial. Eta datorren astean honetaz hitz egingen dugun.

AIPAMENAK

● Behingoan amaitu nahi nuke "a" itsatsia delakoaren arazo honetaz. Irakurleen batzuk, guti irizita edo, soluzio zehatz bat eskatzen digute. Kartaz ere edozeinbat azalpen jaso dugu. Gehienak gure alde, kontrakoak ere nahi genituzke. Bestalde, beldur gara honenbeste aipatuaz ez ote ditugun besteren batzuk biguinduko. Beraz, gaur amaitu nahi genduke, nahi eta nahi ez.

Lehenagokoa Arratiako aipamena hanka motz geratu omen zen. Ez omen zen gure esanetan nahiko segurutzarik ikusten. Orduko dutsuneak betetzeko asmotan jaso dugu irakurle baten gutuna. Arratian bertan gaztetan bizi izan zen gipuzkoar batek idazten digu. Arratiarrek "Arratijatik" esaten dutela diosku eta ez "Arratitik". Horrez gainera, Bizkaian barrena honako esatera zahar hau erabat zabaldua omen dago, hots, "Arratiako zekorra, txikerra baina gogorra". Bestalde, Azkue ezezik, Lino Akasolo aipatzen digu arazo honetaz erdutat.

Izan ere, Lino Akasolo, Arratiako Diman sortua, Bizkaiko idazle ezagunetarikoa, ez gaztea, ez erdal kutsatua, ez ezkertiarra (gezurra dirudi halakorik esan beharra), eta mordoiloalea ez dena, "Bitaño"ren Atalak izeneko liburuari egiten dion hitzaurrean. Atxostetik Atxostera deritzana, "Arratia-alde" eta "Arratiakoa" erak aipatzen ditu hutsik egin gabe.

Honetaz, eibartarrak garenaz gero, XXgarren mende honetan izan dugun idazle herrikoienetarikoa bat nahi genduke hemen aipatu. Eibarren, 1887 urtean sortua dugun Toribio Etxebarria, hain zuzen, Toribiori ez zitzaion besterik bururatu, Eibarren hitz egiten den (edo hitz egiten zen, azken hogeita hamar urteetan askotxo gipuzkoartu bait gara) hizketa bereziarekin idaztea baino. Burutapen xelebre noski, Toribiorena, baina "beste zenbait lekutan galdu zan euskeria ezertariko agiritik laga barik, ta guriana beintzat, zikera, gelditu da, eskerrak Toribio Etxebarriaren biarri" (Juan San Martin).

Esan dugun bezala ba, hona hemen Toribioren lanetatik ateratako esatera bi, hots, "Arratixatik Barazar gañera", eta "Buruko zapi-xakin eta gona urdin izurrez betetakuagaz, Arratixako neskatiila bat zuridixan".

Eta ez bakarrik Toribioren lan garrantzitsua (Arratetikuen izkertia), mahai gainean dugu "El Vocabulario Vasco de Aranzazu-Oñate y zonas colindantes" deritzan lan eder bat ere, "Anuario de Filología Vasca Julio de Urquijo" delakoan argitaratua. Egilea Aita Candido Izagirre da (G.B.) eta Aita Villasanten hitzaurrea darama.

Arazo honi buruz era honetan mintzatzen da Aita Villante: "La a final de palabra, que es parte integrante del vocablo, tiende en el guipuzcoano actual hablado a ser eliminado, sin duda porque inconscientemente se le asimila al artículo, que consiste en una a de quita y pon. Así se dirá: Urbi/Urbitik=Urbia. Vitori=Vitoria. Astakeri=burrada. En cambio, el vasco de nuestra zona (ez ginen ba gu kutsatuok) es notablemente fiel a conservar dicha a orgánica. Urbixa/Urbitatik, Vitorixa, astakerixa, etc.".

Ez gara oraingoz gehiago luzatuko. Baina hala ere ez genduke nahi esateke utzi, Aita Candido eta Toribio Etxebarriaren lanak bezalakoak behar genituzkeela herri guztietan. Alferriko eztabaida aspergarrietan ihardutea baino, hobe genduke denok lanari ekitzea. Badago oraindik zer egin eta zer ikasi, nahi duenarentzat behinik behin.

A! eta ahaztu aurretik, Aita Izagirren hiztegiari irakur ahal izan dugunez, Oñati-Arantzazu aldean ere "giltza bat" esaten da. Ez dira ba bergararrak arkaiku bakarrik, horra hor txantxikuak eta... Urbiako Joanes artzaina.

● Elgoibarko "Etxe-pe-tarrek" Euskaltzaindiko iritzia eskatzen zuten "a" itsatsia delakoaz. Ez dugu uste Euskaltzaindia zehazki mintza daitekeenik (beste gauza bat lizateke euskaltzainak mintzatzea) oraindik ofizialki erabakitze dagoen arazo batez.

Dena den, aspalditxo idatzi genion Euskaltzaindiari bere iritzia eskatuz, eta erantzun ere erantzun zigan Euskaltzainburuak berak. Elgoibartarren lasaitasunerako eta irakurle ororen jakintzarako, hona hemen delako gutuna.

«Agur jauna!

Zure gutunari erantzunaz, aitzin ematen dizut Euskaltzaindiak, bere lehenengo batzarretik, 1919ko Irailaren 21etik gaur egunerarte, beti Donostia erabili duela bere agiritan eta ez Donosti. Bere batzarrik gehienak Donostian egin dira, eta izen hori horrela erabili du, bai esan bezala agiritan, eta baitan ere deietan eta bestetan.

Euskaltzaindiak, Donostian urte honen, urriaren 29an, egindako batzarrean, batzorde bat izendatu zuen «herrien eta herritarren izendegia osatu eta finkatzeko» eta hain zuzen ere etzi du batzorde horrek bere lehen bilkura. Batzorde horrek aztertuko du, beste askoren artean, Donostia edo Donostiaren arazoa.

Besterik gabe, agurtzen zaitu,

A. Luis Villante EUSKALTZAINBURUAK.

LIBURUAK

● "El Cura de Monleon" delako nobela hau, Pio Barojaren "La Juventud Perdida" deritzan trilogiako bat dugu eta "Camino de Perfección" eta "El Arbol de la Ciencia" izenekoekin batera, intelektul sai leko nobelarik aipagarriena.

Javier Olabaran, euskaldun eta euskaltzale, bere aitarenaganako ahergoak eraginik edo, eta agian bokazio sendogirik gabe ere, apaiz egiten da herri tikiren batetan zerbitzeko eta hakean bizi izateko aukerarik izango duelakoan.

Gauzak ez zaizkio berak uste bezala iritetzen, Monleon deritzan (Mondragon, Arrasate ote?) herri industriatu batera bidaltzen bait dute. Laster ohartzen da inguruan tokatzen zaizkion apaiz gehienak ez direla seminarioan irakatsi zioten hainakoak, eta herriak berak ere ez duela hoberik merezi.

Onaren onez, eta aurerakoi samar agertzen delako, ez goikoak eta ez behekoak, ez ezkertiarak eta ez eskuindarrak ez datoz bat berakin. Egoera honetan, eta bere inguruan gertatzen zaion zenbait jokabide lagun, liburutun murgiltzen da ezin bestean, bere sinemenaren aztarretan, sinemenena bera galdu arte.

Nobela, hiru zatitan banatua dago. Lehena, Seminarioa, tesia da. Bigarrena, Monleon herria, antitesia. Ondorioa, sinemenena ukatzea, sintesia.

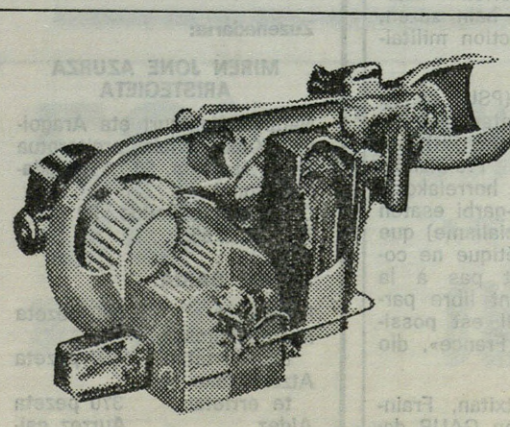
Lehen zati biak, eraz eta moldez, nobelatza irakur daitezke. Atseginez irakurri ere, erabat arin, bizi, irakurteraz eta irakurgarri bait dira. Prosa erraza, deskriptio eta hizketa mamitsuak.

Hirugarren zatia ordea, gehiegieria deritzagu. Ehun eta pitzu orritan ez du egileak besterik egiten Monleoneko apaizaren ahotan bere iritzi zenbait ipini baino. Barojak elizaren dotrinak eta sinetsgai guztiak kolokan jartzen ditu, zentait iritzi pertsonalegiak baliatuz. Eta astunki gainera, irakurleari atsedetik emateke, eta batere ordenarik gabe. Nobela bat baino gehiago panfleto bat dirudi. Eta premiarik gabe, gure iritziz, nobela gisa apaiz kottatu bati sinemenena galerazteak ez bait du horrenbeste orrien premiarik. Halakoetan, egileak imajinario eza nabaria probatzen du, edo-ta, nor bere barne kezke irakurle nazkatzeko nahia. Ez dugu uste Barojari irudimenik falta zitzaionik. Klerikalismo itsuaren kritika baino, klerikalismoaren kritika itsua deritzagu.

Hitz batez ba, lehen bi zatia erabat irakurgarriak eta atseginez irakurtzekoak. Hirugarren zatia ordea, ez da, edo ez dateke gure zentzun apalean, nobela bat.

EL CURA DE MONLEON. Pio Baroja. Txertoa Editorial. San Sebastian 1971.

AMALINOZ

ural

Industri eta komertzial

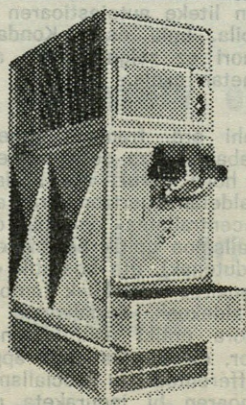
Beroa, Otza eta

Aize - Akondizionatua

FRIGORIFIKO ERAKUSTOKIAK — BOTELLA-ONTZIAK
JELA MAKINAK — FRIGORIFIKO-ARMARIOAK

Eustasio Amilibia, 1 - Urrut. 42 02 86

Pl. de los Estudios, 1 - Urrut. 42 35 23. Ext. 88. DONOSTIA

SOZIALISMOAREN BILLA

SOZIALISMORIK EZ, DEMOKRAZIARIK GABE...

Nere iritzirik asko eman gabe, Frantziako alderdi sozialistak (P.S.) eztabaidarako argitaratu duen bere programaren lehen xedea azaltzen zen. Egokia ala ez, hori norberak ikusi behar du, Alderdi Sozialistak bere iritzia ematen du. Ez dago esan beharrik, arazo honek garrantzi handia du. Baina, itxuraz bakarrik den goitik behera sortutako burukazi egiturekin uztartu ezin ditekanean realitatea dela, are eta nabarmenago gelditu zela uste dut.

DEMOKRAZIA

Arazo hauen sustraian, nahi ala ez demokraziaren kinka azaltzen zen. Egokia ala ez, hori norberak ikusi behar du, Alderdi Sozialistak bere iritzia ematen du. Ez dago esan beharrik, arazo honek garrantzi handia du. Gaur egun bere burua demokratizatzen jotzen ez duen gizon bat ez da munduan izango. Munduko diktadore aundienak ere bere agintaritzak demokratiko dela beti aitortu nahi izango du. Beraz demokrazia nola ulertzen den, bada alde ederra.

Txostenak dionez, demokraziaren ezinbesteko oinarria autogestioa da. Honek mamitzen du demokrazia. Demokrazia maite baldin bada ekonomia erabakiak ezin goitik behera artu. Erriak, langilleriak bere lantegietako eta uriko arazoetan esku arturik adierazi behar du bere nahia eta erabakia. Agintariak erabaki horiek bildu eta errespetatu behar ditu; agintariak horiei erantzun behar die eta ez zoritxarrez toki gehienetan gerta ohi den bezala alderantziz, ordea. Autogestioa da beraz elburu hori lortzeko biderik egokiena eta beharrezkoena.

Demokraziaren bigarren oinarria alderdi sozialista honentzat dezentralizazioa da. Lehen esandakoaren ondorena da hau. Uriko arazoetan uriko elkarteak, uriko biltzarrek erabaki beharko du. Baina arazo gehienetan badakigu uri mailan diru arazoa dagoela. Zentralismo burokratak ez dio uri bakoitzari biderik ematen erabakiak artzeko, erabakiak artzea ain zuzen alferrikakoa, delako gero modurik ez badago erabaki hori betetzeko. Horregatik alderdi sozialistak fiskalidade aldetik gauzak zeharo aldatuko dirala agintzen du. Puntu hau, zinez interesgarria da. Baina nik egia esan, euskaldun bezala askoz gehiago eskatuko nuke. Funtsean alderdi hau zentralista da zoritxarrez.

Demokraziaren irugarren oinarria pluralismoa da. Partidu bakoitzak, sozialista izan ala ez, bere itza emateko askatasun osoa izango du. Hori bakarrik ez, berari derizkion bizitza egiteko ere eskubide osoa izango du. Partiduak bezala beste edozein erakundek ere askatasuna izango du. Adibidez, izparringiak nahiz eta agintarien aurka gogor egin beren eginkizuna betetzeko ez dute eragozpenik izango. Askatasun hori gorde eta sendotuaz jakutuko du alderdi sozialistak. Horregatik ez du agintaritzaren indarraren bidez lortuko, behar dan bezalako auteskunde bidez baizik. Hori bide zuzena. Sozialista direnek ez dute auteskunden beldurrik izan behar. Umekeriak gaintzen jakin egin behar da. Burgesiak minoria izan arren auteskundeak irabazten dituan bezala, langilleriak ere, mayoria delarik, berdin egin dezake. Burgesia, mende oso baten zehar bide horretaz baliatu den bezala langilleria ere berdin baliatu ditek.

Auteskundeetan du alderdi sozialistak bere agintaritzaren oinarri. Ez du inolaz ere indarraren bidez lortutako agintaritzarik onartuko. Sozialismoa eta demokrazia elkarri mutur joka ari diran bi gauza ez dira izango, elkarren osagarri baizik. Demokraziarik gabe sozialismorik ez den bezala sozialismorik gabe demokraziarik ere ez da, alderdi honen iritziz.

EUROPA-ELKARTEA

Europako elkarteari buruz Frantziaren beti izan da eztabaida gogorra komunista eta sozialisten artean. Bi alderdi hauek gauzak oso desberdin ikusi izan ohi dituzte. Stalinen jokabidea bide zela sozialistek iparamerikaren babesa nahiago izan zuten. Arrez gero gauzak asko aldatu dira. Aldatu bakarrik ere ez, gauzak asko obetu dira. Baina oraindik bada bai zer eginik. Bada zer jorraturik. Alderdi Sozialista buruzagien iritziz bi blokeen arteko borroka edo jokoa, alegia Rusiaren eta Iparamerikaren arteko jokoa, onartu ezin ditekanean gauza da. Egoera honi aurka gogor egiteko Europa indartu beste biderik ez da. Europak nor izan behar du. Ez zaio onuragarri ez Rusiaren eta ez Iparamerikaren babetik. Bere askatasuna zaindu behar du. Baina hori lortzeko ez da nolanahiko Europa sortu behar ordea. Europak sozialismoaren bidean sartu behar du. Bere askatasuna sendotu nahi badu biderik egokiena ohitura zahar demokratikoei jarraiturik sozialismoa eraikitzea izango du.

Beraz alderdi honen iritziz Europaren gaurko egoerak asko aldatu behar du. Gaurko bidean jarraitzen badu Europa ez litzake Iparamerikaren Europa baizik izango. Liberalismo sistema batetan ezin dezake jarrai. Europak sozialismoan demokrazia zapalduko ez duen sozialismoan du bere bidea. Europa indartzen eginahalak, joko ditu alderdi honek baina bide batez sozialismoa eraikiaz ordea.

BONBA ATOMIKA

Bi blokeen jokabidea onartzen ez bada zer egin behar da bonba atomikaz? Ez al da beharrezkoa izango bonba atomika edukitzea, askatasuna gorde nahi bada behintzat. De Gaullek ala nahi eta Frantziak badu bonba atomika, zer egin behar da? Desegin ala iraun erazi?

Garai batetan orain dela hamar urte, sozialista denek erantzun berdina zuten.

Frantziak ez zuen bonba atomikarik behar. Itxuragabekeria zen hori. De Gaullen jokabidea goitik behera gaitzesten zuten. Orain ordea Alderdiaren barruan iritzi desberdinak dira.

Batzuen ustez, bonba atomika beharrezkoa da gaurko egoeran. Ez besteak atakatzeko, besteak atakatzeko ez uzteko baizik. Besten ustez berriz ezkerreko partidu batek, obeto esateko ezkerreko gobernu batek ez du bonba atomikarik behar. Hori borroka eztenkatzea litzake. Ezkerreko gobernuak ez du inolaz gudarako biderik eman behar.

Azkenik beste batzuen iritziz eta iritzi honetakoak dira gehienak, bonba atomikarik oraingoz behintzat ez da desegin behar. Ezkerreko gobernu batek ez du bonba berririk egin eraziko ez eta pentsatu ere. Baina Frantziak bonba atomika duenez, desegitea ere erokeria bat litzake. Beraz daukagunaren eldu dezaigun baina bide horri ere utz dezaigun.

Ikusten den bezala puntu zinez interesgarriak dira. Guretzat ikasbide bat izan behar dute. Sozialismoa zer den ertsitzen ez da gauza erreza. Batzuentzat gauza bat eta besteentzat beste gauza bat esan nahi du. Besteen esperientzia behar beharrezkoa dugu. Asmatuta dagoena billatzen jardutea eroen edo ezjakinen jokabidea da. Horregatik Frantziako Alderdi Sozialistak egin duen eta egiten ari den reflexioa guretzat behar beharrezkoa da. Nik usts horretan azaldu dut behintzat bere pentsamendua. Besteengandik badugu zer ikasirik. Maina ikastea ez da aski. Fero bakoizak bere bidea aurkitu behar du. Ezin ditzakegu bi pundu hauk ahaztu: besteengandik ikasi eta gero gure bidea aurkitu.

Juan E. Elustondo

Yugoeslabiako aizeak

Demokrazia Sozialistaren arazoak

Ez dago munduan beste Estatu bat bere barneko nazio arazoak demokraziaren arauz zuzentzeko, Yugoeslabiako komunistek hainbat egin duenik. Hori Titori zor zaio ta bere Alderdiak ez du meritu koxkorra, Errusiaren aurka zebillelarik, barneko demokraziaren alde hainbat ahalegin eta ondoren egoiak egin dituenen.

Joan den urtean berritu zen Kostituzioa, kroaten eraginiez ta Titoren onepinarekin burutu zen. Nazioarteko harremanak, ejerzitoaren esku izatea ta "merkatu bakarra" geditu soilki Federazioaren eskuetan, beste arazo guziak Federazioko errepublika bakoitzaren kontrolpean utziaz.

Kroatak egin duten presioen ondoren, Kroaziako produktuen bidez lortuko diren dibisa gehienak ere eskuratzeko modua lortu dute.

Hala ere, Kroaziako Alderdiaren baseak (Titoren eraginiez) bere zuzendari nagusienak baztertu ditu. Kroatarren eskubideak haundiagotzeko egin zen ikasle huelgaren zenbait zuzendari epaituak izango dira; Tito berak ejerzitao mobilizatzeraino eldu da.

—oOo—

Yugoeslabiako Elkarte Batzan zegoen kroaten zuzendariak, Mika Tripalo jauna, zeharo babestu zituen ikasle kroatarren borroka guziak. Ikasleen eskaerak ez ziren nolana-hikoak, U.R.S.S.eko Ukraina ta Bielorusiak bezala, jarleku bat eskatzin dute O.N.U.ko Biltzarrean; bestetik, Kroaziako ejerzito bat sortzea eskatzen dute.

Tripalo jaunak eta bere zuzendari kideak ez zuten halakorik eskatzen, baina eskaera hoi bidez eratutako Kroaziaren aldeko mugimendua oso onuragarria zela kroatarren kezkek mahaian aztertzeo aitortzen zuten. Extremisten eskaerak onartzen ez bazituen ere, prinsipio mailan haien kezka zuzena zela zioten. Izan ere, Kostituzio berriak dion bezala, Federazioak ez du irabazide berriak edo gastu berriak egiterik, horretara Kostituzioak edo Errepublikaren bat horretara behartzen ez baldin badute.

Hor zetzan, hain zuzen, nazioarteko salerosketaren arazoa: Atzerriarekiko salerosketaren balazeak

Tito mariskala Kroazian, eizean.

160 miloe dollarren galera agertu zuen 1970 urtean. Hala ere urte berdinean, Kroaziako balazeak 160 miloe dollarren irabazia utzi zuen ta % 35 dibisaren iturri izanarren % 10 besterik ez zuen jaso ahal izan.

Ikasleak abiatu ziren borroka ondoren, Kroaziak, sinets-zaila den dibisa borroka honetan, zegokion dibisa proportzioa bereganatzea lortu du, nahiz eta Tripalo jauna zuzendaritzatik baztertuta gelditu izan.

—oOo—

Hala ere kontradizio berri baten arriskua zutik dirau: Belgradoko batasunkeria, nazioen bakarkerian ez ote da aldatuko? Naziokeriaren arriskua, nazioen autonomia lortu ondoren sor daiteke, ez aurretik. Askatasuna lortu aurretik, abertzaletasuna oso onuragarria da, ez ondoren.

Jestio batasunari lehen tokia ematen baldin bazaio, batasunkeria ta norbaiten agintekeriak dimuluan errez iraun dezakete. Bere buruaren jabe diren errepublikaz osatutako elkargo baten antzera Yugoeslabia eraikitzen bada, burges nazionalkeria ta autojestioaren aurka indarberritzen arriskua sor daitezke.

Eragozten zitzaizkion utsuneak ez zituen nehoiz ere onartzen Tri-

polo jaunak. Nazioen autonomiak autojestioaren indarberritze bat ekarriko zuela aitortu oi zuen. Amaieraino erreformak eraman nahi dituztenak eta Estatismoaren zaileen artean ez ote da zatiketa berriren bat sortuko?

Kroaziako larri une honek sokaren bi muturrak berdin indarturik eukitzea zoin zaila den agertzen du. Zagrebko zuzendariak autonomiaren muturretik lehialtasun osoarekin gogor xamar tira dute-lako erori dira.

Yugoeslabiako komunisten Elkarteak bere haseratik izan dituen larrialdietatik gogorrenetako bat jasaiten ari da. Titoren ondoren zer gertatuko ote den galde daiteke, baina Yugoeslabia Titorerkin ere, titismoaren urrungo fase zaillean sartu da. Demokraziaren dinamika horainartan bezala geroan ere indartzen badoha, Federazioko Herriak eta herritarrak mila eragozpideen artean bidea aurkituko dute.

Yugoeslabian aurkitzen diren zapi nazioen serbitzuan dagoen Federazioak anaiartea lortzen ez badu, gaurko munduan, demokrazia gizonentzat ez dagoela egin aitor-tu beharko dugu. Izan ere Yugoeslabiako arazoak eta zailtasunak gizar-te guzien posibilitateak neurtzen dituztela esateraino ausartuko bai nintzake.

D. IZA

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KANHOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donei'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gasteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean Iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo-ra.

Carreteras Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo 1361

Baserriaren alde

ERAKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros

Municipal de San Sebastián

Banen baneko aziyak
Ongarri ta aboneak
Beier Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tronak ta aber

Torelavega'ko Perle joan
etorriak

LA CASA DEL CAFE

Juan Iriondo

San Marzial 19 - Urrut, 413801

Donostia

Literatura proletarioaz (III)

Posible al da idazleen langile - literaturarik?

Kurioso da Alemanian "literato proletario" gisa hasten diren taldeek beti zori berdintsua izan dutela ikustea. Saltsa askoren buruan "Gruppe 61" ere erdibitu egin da. Schoeferek taldearen barruan protesta altxatu du. Taldeari aurpegiatzen diona da, langileria bere pasibidadetik iratzarri eta ekintzan sarrarazteko axolarik eza, langileria objeto bezala bakarrik estimatzea, langileari berari ez idazteraztea. Schoeferek eta Wallraffek "lan-mundu literaturako" elkargoak antolatu dituzte, taldearekin hautsiz. Elkargok langile eta enplegaduak bilkurak dira, maisu, zientifiko eta periodistekin batera arituz, langileek beren egoera dokumentatzeko eta berauek sentitu bezala espresatzeko. Hauet buruz-buru, langileria literatura ere literatura izatekotan eskabide estetiko batzuk bete beharrean dagoela osteratzen dutenak gelditu dira, Max von der Grünekin (gera osteko langile idazlerik ospetsuena). Lan-literaturako elkargok pikutara bidaltzen dituzte eskabide estetiko guztiak. Ez dute literatoen eta langileen arteko zubi izan nahi, langile huts eta garbi baino.

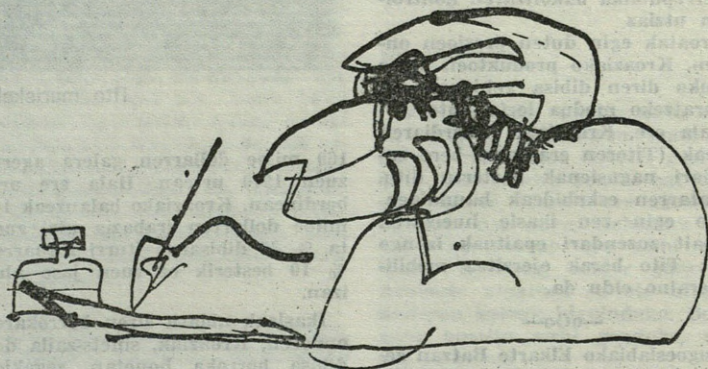
Egoera honek mendearen hasierako berritzen du: beren izentotari Parnasoan aipamentxo bat me-rezitzeko hainean idazten zutenak, nola edo hala, baina literatura egiten enpeinatu zirenak "errepublikano liriko" eta "debozio-literatura sozialista" bezala epaitzen dituzte radikalek. Burgesiak ezarritako estetika aurre-eritziak makurtu omen zitzaizkien (Broeger, Lersch, Barthel). Idazterakoan halako hizkimizki eta eskurpulo estetikorik gabe jardundakoek agitzio-nobela bildurgarriak egingo zituzten, bai, baina gaur ia inor ez da haiekin akordatzeko. Propaganda panfletoak ez dira besterik gabe literario, esanahi oso lazoan ez bada. Leninek "ogi beltz" zeritzan literatura "iraultzagile" honi. Euskeraz: porru salda.

Beharbada —ta seguraski— "literatura proletarioaren" problema guztia ia beti oinarrietatik bertatik arras gaizki jarritako dago. Jarritako dagoenak, gehienetan ez bait dago inokatu besterik. Eta literaturarik oso urrutiko arrazoien-gatik inokatu ere.

Egia hutsa zera da: literatura proletarioaren —areago, herritarrena bera ere— europar kulturaren ia ezer pentsatu gabe dadukagula oraino, ta nola pentsatzen hasi ere ezin asmatu edo gabiltzala aitortu behar. Gure kultura guztia da-

go "aristokratiko" bihurtuta: minorien eta minorientzako, norbaitek beste garraxiarik egin edo ez. Ta ez gure klase kondairagatik bakarrik. Europar kultura edozein langilek segitu ezindako espezializazio bidean joan da. (Zer esanik ez dago: "Todo arte está condicionado socialmente, pero no todo en el arte es definible socialmente", A. Hauser). Eb dago amets egite-rik, bururatu bai, iluntzetik goi-

idazleak langileria bere egoera-konkizientzia irabazten lagundu behar diona denok dakigu, baina ez da gaizki egongo berrito gogoraztea. Gero, langileria boza izan behar du idazleak. Baina, aurrenik, "ni langileen boza naiz" esateagatik ez da inor langileria boz bihurtzen. Ta, hurrenik, ez dirudi inor herriaren edo langileria boz izan ditekian, onenean ere herri piska baten boz piska bat

zera edozeinek drama edo nobelaren bat idatz dezakeenik. Gaurko musikan, pinturan, poesian, edozertan, edozeinek ezin "entenituko" gauza gehiegi dago, halakorik lehenik espezializatu gabe egin ditekiala itxaroteko. Eta problema hau superatzeko ez da noski urrats bat bakarrik aurreratu idazleak berak maiestate soberanoz herriaren izenean edo gehiengo haundienarentzat idazten duela deklaratzearrekin. Horiek hitz konformeagoak bait dira edonoren deseorekin, inongo errealdarekin baino.

Hauserek, oraindik: "Entre calidad y popularidad en el arte existe siempre una cierta tensión, y a veces incluso, como, por ejemplo, en el arte moderno, una abierta contradicción".

Dena den, guztiz probisonalak noski, baina aterakizun batzuk posible iruditzen zaizkit euskal literaturako zereginiei begira.

Arazoa bikoitza da. Eginkizun bat langileek bere idaztea litzake. Bestea: idazleek literatura proletarioaren premiei nola erantzun. Langileria premia horiek nola ulertu eztabaidatu beharko litzake aurrenik, ordea, joera ideologikoagoz edo konkretagoz aritu bait liteke. Nekez erabaki ditekete ezer, biak beharrezko izanik, euskal idazleen indarrak, aldiz, herriaren premiak baino mugatuago. Edonola jardun,

baizik. Herriaren boza garai ba-koitzeiko kultura osoa izaten dela uste dut. Eta kultura hau, lanerako tresneria eta lanaren emaria bezalaxe, herriari genien-genienbat Kenduta Kausitzen da. Atzera herriari itzuli da egin beharrezkoa: kultura berak sortzeko era bezalaxe kultura jadanik sortua, alegia. Dagoenagatik kultura burgesa delata erdeinuz aritzeak, hura balio-gabetzeko asmotan baldin bada behintzat, ezjakite baino borondate txar gehiago nabari du.

Literatura herritar eta herrikoia egiteko premiak eta idazlearen hartarako obligazioak ez du zuzenesten errazkerietan ibiltzea (Das Kapital baino gauza zailagorik idatzi arte makina bat negu pasatuko da oraindik euskal ibarretan). Problema dauken bezala edukirik, "herrikoieria" tentazio haundi bezain kaltegarri gerta dakigukean bildur naiz. "Uno se hace 'pueblo' por la coquetería de estar por encima de sus propios métodos: a ello se debe el que sea necesario jugar a ser (a no ser) ese pueblo mismo que se le impone al pueblo ser, el pueblo del 'mito' popular, el pueblo con olor a melodrama", salatzen du Althusserrek. Marxi eta Lenini ere hemen koplak higuagarrri zaizkiena ikusita dadukagu.

Hontan, agian, oso komenigarriak izango lirake argitaldarien partetik

bai azterketa soziologiko batzuk ta bai elkarren arteko esperentzia kanbioak, irakurleak zer nahi eta zer behar duen argitzeko. Horrelako zerbait idazleek bere ere behar dute, dadukagun kritikagatik behintzat, idazleari ez bait zaio ia bere esperentzia pertsonalean bakarrik finkatuta aritu besterik gelditzen.

Jakina idazleak esatekoa ahalik errazen eta argien esan behar duena! Baina erraztasuna jainkoen dohaia omen da. Ta euskal literaturan jainko baino deabru malapartatu ugariago dabil oraingoz, halabeharrik. Bideko ote da derigor, minorientzako izango den liburutegia? Baietz uste nik. Arrazoi askotako bat aipatuko dut. Liburutegia, alegia, Althusserrek teatroagatik esanak oso-osorik bali duela: "la pieza es, sin duda, la producción de un nuevo espectador, ese actor que comienza cuando termina el espectáculo, que no comienza sino para terminarlo, pero en la vida". Irakurleak ez darduka pribatuki irakurtzerik: iraku-

rri eta irakurria zabaldu egin behar du, irakurritakoa "bere" liburu eginez gero, inguruan zabaltzeko. Minoria irakurleak, orduan, gehiengoarena ere itzul dezake lan "zail" hura.

Euskal idazleek langile literaturarik egitea posible ote den galderak, ordea, zain zentzu izan dezake? Zer besterik ari dira, ba, egiten? Ez dago ezparririk, oraindik zeregin asko dagoela. Zer eta nola egin, guztiz konkret, azterkatuz bakarrik iruditzen zait erantzun genitzaie-keala diren bestalde hain korapilatsu galdera: zer da literatura proletarioa (alegia, Euskal Herria!), posible al da, e.a.

Gaiotaz eta haur loturiko batzuez 1969an atera zuen JAKIN-ek ale oso bat (34-gna), Jokin Apalategi, Mikel Azurmendi Intxausti, Mikel Lasa ta Ibon Sarasolaren lan jakingarriekin, Torraeldayk prestatua. Halako azterkizunak jarraitu egin behar lirake; ekipo lanean noski.

Jose Azurmendi

Euskaltzaindiko batzarra

Joan den abenduko 30ean Euskaltzaindiak bere hileroko batzarra egin zuen Donostian. Diputazioako jauregian. Hona hemen bertan erabilitako gaien laburpena:

Euskaltzainburu jaunak batzarrari hasiera ematerakoan «Ibinagabeitia Saria» irabazleari eman zion. Sari hau, Caracas-ko Euskera Lagunen Elkartea-*k* eratua eta mila dolarrez saritua. D. Luis Egia Rezola jaunak irabazi du aurren, «Neurritzia» deritzaien bere lanagatik. Ohorezko aipamen bat, 290 dolarrez saritua, eman zaio baita ere Venancio Otaegi jaunari «Giza jakintza» lanagatik.

Ondoren, Gipuzkoako Diputazioak Euskaltzaindiari ematen dion diru laguntza jaso dela jakinarazi zuen Idazkari jaunak. Baita ere hartu dira beste eskupeko batzuk Euskaltzaindiko liburutegia hobetzeko, «Banco de Vizcaya» eta Xabier Gereño jaunarengandik.

Argitaraberi diren liburuen ale batzuk ere hartu dira Euskaltzaindiaren liburutegirako: Aita Kandido Izagirre zenaren Arantzazuko Hitzegia, eta Etor editorialak, Gráficas Onaindiak, Arruek, Arzeniegak, Lafittek eta Satrustegi jaunak bidalitako lanak.

Luis Mitxelena euskaltzain jaunak Aditz batuaen batzordeak egindako lanen berri eman zuen. Aurki pasatuko zaizkie euskaltzain oso guztiei batzorde honek onartu dituen aditz formak, eta epe bat emango da batzordeari oharpenak iskrubuz bialtzeko. Aurretik bidalitako charpen hoietaz eztabaida eta azterketa egiteko aukera izango da Euskaltzaindiko batzarrean, baina ez azkeneko mementuan ekarritakoez.

Larogeiren bat eskabide hartu dira euskal irakasleren karneta eskatuz. Hartu diren eskabide hoiek aztertzeko eta merezi dutenei karneta emateko batzorde bat izendatu da, Aita Altuna, Serafin Basauri eta Alfonso Irigoienek osatua.

Jose L. Lizundia idazkari ordeak herri eta herritarren izenak finkalerrir Euskalerri osoan diren lankideei, eta jasotzen diren erantzunekin herri izendegi hori egin ahal izango da.

Aita Antonio Zavala euskaltzaina bertsolari txapelketan arazoari buruz mintzatu zen. Har-emanetan da bertsolariekin, txapelketa hoiel erakunde berri eta egokiago bat eman nahiez.

Datorren urtean egin nahi diren lan berezi batzuei buruz mintzatu zen Euskaltzainburu jaunak: «Euskera» aldizkaria, nahi litzaken bezelako maiztasunez ezin atera ditekela ikusiz, lan batzuk, duten premiagatik, zenbakia lrtan baino lehen ateratzea pentsatu da, nahiz eta gero lan beroriek zenbaki barruan berrito agertu. Salgai dauken euskal liburu guztien Katalogoa ere osatu eta argitaratu nahi da 1972. urte honetan, UNESCO urte hau Liburuaren Urte bezala jarri bait du.

J. M. Satrustegi euskaltzain jaunak aditza eman duenez, Irueko etxe bat prest dago euskerazko pertsona izenen Nomenclator bat argitaratzeko, baldin Euskaltzaindiak lan hau prestatzen badio. Euskaltzaindiak eskeintza honi baiezkia eman dio.

Salvador Garmendia jaunak Donostiako Ordezkaritzan egiten diren lanen berri eman zuen, batez ere haur eskoletan erabili behar hitz teknikoak aukeratzen.

Euskaltzaindiak berak jarri ohi dituen sariketan arazoa ikutu zen gero. Sari hoiek gaur egunean baju xamarak dira. Beroien dirua ematen duten elkargoek eskatu beharko zaie arren, beren emaitzak altxa ditzaten.

1972. urte honetan Euskaltzaindiak batzar bat egingo du Mondragoen, bertako Ayuntamentuak hala eskaturik; Bilbon beste bat III. Antropologia Astea ospatzen denean; eta Irueko beste bat, «Symposium de Linguas Hispánicas» egiten den garaian. Auritze ere beste bat egin nahi litzake, Larreko zenaren oroitzenetan.

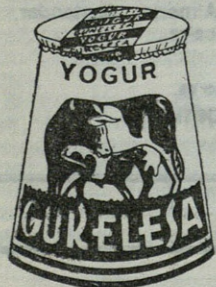
(EUSKALTZAINDIKO PRENSA BULEGOAREN AGIRIA).

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU BAGARRO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTITATIK

Blas de Lezo Kalea, 8
Urrutizkifia: 41 20 85

DONOSTIA

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

ERAMAN - EKARRI-raho
AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkifia: 421399 - 427726

Iparreguirre, 8 - DONOSTIA

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE-TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TELSEA

Urrutizkifia:

Etxeak 65 19 60

Landelak 65 19 38

URRETZIA

Urrutizkifia:

Landelak 67 17 84

IRAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7^{gn}

ZARAUZKO EUSKAL KULTURA ASTEA

Historiari lotuaz, urteak, sakontasuna eta herri guztien begiramen zintzoa zituen Zarauzko Euskal Jaiak. Garai bakoitzak bere euriak, Zarauzko Euskal Jaiak ere bizi izan dituzte bere larrialdi eta bihotz-estuak. Eztabaidak ez du negarrik merezi. Lana litzake gorabehera guztien neurri. Eta ardatz. Zarautzen taberna batean azalduko olerki batek egoera hau laburtzen —eta sakontzen— duelakoan nauzue:

Euskera
diruaren esku balego,
dirua litzake etsai,
dirua litzake,
dirua.
Bainan, ez euskera.

Orain, "Euskalzaleak" taldeak lanari ekin dio berriro. Eta alderdi berriak azaltzen zaizkigula, herriaren eskabide larriagoi erantzuten die-la, garaia zela bainan bidearen urratsak, sakonagoak noski, berdinak dira. Gure herriari erantzuten ahalegintzen direnetakoak. Lehen bezala. Beti bezala.

Esaera zahar baten hari berrian, lapikoa ez bazera, estalgi ere izan zintezke. Ze, ez dago surik egurrik gabe.

Beraz, euri bakoitzak indar bereziak bere ditu. Eta egungoak ere bai, noski. Bainan, eta kontuz, ez da bakarria. Ez da, ez eta ere, azken auria, eguzki argia agertuko digun azken zaparrada. Gure abereek izan-go dituzte belar berriak, guk ere egoera larriak izanen ditugun bezala.

EUSKAL EKONOMIAREN EGOERA

Hain ezaguna dugun Iñaki Larrañagak azalduko du gure ekonomia-ren egoera. Produzio-bideen zenbait alderdi aztertutik ondoren, Gipuzkoako enpresa txikien egoera eta geroa azaltzekotan dugu. Zein da gure enpresa txikien irtenbidea? Elkarren arteko batasuna ala enpresa haundien olatu dirutsuetan itotzea? Bestalde diruaren eta enpresen arteko harreman jakinak ere hor ditugu. Nola mugituko dira?

Egoera honen zenbait alderdi azaldu ondoren, Unibersidade baten beharrera jo behar. Beharrezkoa dugu espezializatzea, bainan euskal unibersidade bat litzake biderik egokiena.

Bestela, Gipuzkoari haio ezagun dugun emigrazioaren arazoa letorkioke.

Egoera honetan finkatuko ditu Iñaki Larrañagak Soziologiak eta Ekonomiak adierazten dizkiguten ikasgaiak.

EUSKAL BASERRIAREN EGOERA

Andoni Lekuonak azalduko du alderdi hau, prestutasunez. Garrantzi haundiko da baserriaren kondaira sakontzea (hasierak, Erdi Aroa) gure egoeran egokiago murgiltzeko.

Eta industrietarak ekarri dituen arazo berriak azaldu ondoren, geroari ekingo dio. Ze irtenbide ditu baserriak? Hiltzera al doa?

Arazo hauek, noski, ez dira berri ZERUKO ARGIAren zenbait irakurleentzat, Andonik sarritan idatzi bai digu arazo hauetaz.

Halare, Zarauzko egoera ikusi ondoren —nekazari gizataldeez inguraturik dago Zarauzko ibar aberatsa— Euskal Kultura Asteko antolaitzaileek beharrezko ikusi dute arazo honen sakontzea, baserriak eta Zarautz berak geroan izanen dituzten arazoetan finkatzea.

IPAR EUSKAL HERRIKO EGOERA

Eta ekonomi gaietaz ari geranez, ezin ahaztu gure anaien arazoak. Hizkuntza gaietan batera goazenez, eta zenbait planteamendu politikotan bat egiten dugunez ekonomiari buruzko batasun-lanak ere beharrezkoak ditugu Euskal Herri osoari begira.

Ramontxu Camblong, Hazparneko Tekniko Ikastetxeko irakasle ezaguna izango da zarauztarren artean.

Azken 150 urteetako luzeran Ipar aldeko demografiak izan dituen aldaketak eta gorabeherak ikusi ondoren, gaurko ekonomiaz jardungo da Ramuntxo: Sektore bakoitzak duen indarra edo ahultasuna, Ipar Euskal Herriaren integrazio bideak, Ipar eta Hego Euskal Herria harremanetan.

OLESKARIAK

Agertu berria den "Euzkadi canta" diskaren agerpena eskainiko digute "Oleskariak" taldekoek.

Bainan ez da nolabaiteko jaialdia izango. Abesti bakoitzaren gioia, azterketa, arrazoi bidea aztertuko du taldeko batek.

Honela, gure artean diren zenbait eztabaidaren mamia gibelarazi nahi digute. Zail izango zaie, noski, baina beharrezkoak ditugu argi batzuk.

Halare esan beharra da: "Oleskariak" taldea bide jakin batea abiatu zitzaigun, gure herriko tradizioaren bidean, eta bide hortan, edo bide hortako gurdian eztabaidatu beharko ditugu. Ez hortik at. Nolabait esateko: Olerkaritza eta bertsolaritza —bere neurrian bakoitza— gauza berdin baten bi maila ezberdin ditugu. Bainan ez dakit zer gertatzen den abestiarekin. Denok biziguari txuleta gustoa aurkitzen ahalegintzen ari gerala dirudi.

Folklore, folkloreakeria eta beste zenbait alderdiren argia eskeiniko zaigulakoan nago. Bere diska harrigarriak jartzen nau halako itxaropenetan.

IKASLEEN JAIALDIA

Ezjakintasun tamalez ukitzen dut punttu hau. Dakidanari, halare, aski interesgarria deritzat.

Zarauzko Ikastetxe guztietako ikasle talde batzuek eraturako jaialdia izango da hau. Honelakoak, Ikastolak bakarrik egiten zituenetako garaiak joan dira beraz. Eta honelakoekin herriak irabazten du.

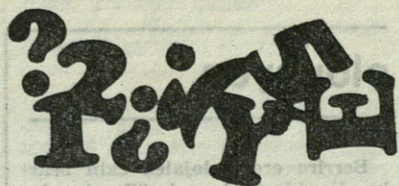
Abestiak, iduriak, olerkiak... Gure hamar-hamalai urteetako gazteak euskal alorrean murgiltzea litzake. Eta egun, hainbat gauza eztabaidatzen denean, esaera zaharrek egurraren sua da.

Zarauzko beste taberna batean azaldu den halako olerki sintektikoak berriro adierazten digun bezala:

Hogei aletara izanik musaldia,
hordagoak azkarregiak lirake,
Enbidoa!!!
Enbidoa datza gure bizia

KOLDO LEKUONA.

ZINE

Zine eta tebeoaren arteko zerikusia

Zineko izkuntza zer den agertzeko, interesgarria izango zaigu zinea eta tebeo parregilea alderatuaz, elkarren antz eta ezberdintasunak aztertzea.

Sarritan esaten duguna da, irudiaren kultura gizarte aurreratuaren berezitasun bat dela eta gure eztabaida guztiak, irudia erabiltzen duten iru bide nagusietan finkatzen ditugu: Zinea, teleikuskinak eta komik edo tebeoa. Garrantzi gutxiago dutenak dira fotonobelak, irudizko olerkia, posters, e.a., baina auek oraingoaz, alde batetara utziko ditugu.

Teleikuskinak, iru bide nagusietan azkena sortutakoak, azterketa berezi bat eskatzen du. Munduko etxebizitzetan aibat pantaila jartzea, XX. mendeko gertakizun garrantzitsuenetakoa da. Gobernu edo industrietako batzuk (oso gutxi alegia) nai dituzten gaiak erabiliko bai dira kajatxo orretan.

Beste bi bideei gagozkiela (zine eta tebeoari), beren berdintasunak nabarmenduko ditugu aurenik. Biak dira komunikazio tresna, biak azaltzen dizkigute gertaerak iruditan, biak dira arte. Azkarregi bearbada, komik edo tebeoa, zortzigarren artea bataiatua izan da.

Bai eta ere, garai berdinean jaio-takoak dira. Bata, zinea, 1895 urteko Abenduaren 28an, Boulevard des Capucines-ko Grand Café-n, Lumiere anaiak leendazikio pelikula jokatu zutenean. «Ola batetatik langileen irtera».

Komik edo tebeoa berriz, 1896 an «New York World» egunkarian, «Yellow kid» historia parregilea argitaratu zutenean. Richard F. Outcoults zen egilea eta bi egunkari-tan batera ere azaldu zen.

«Yellow kid», oriz jantzitako ume itsusi baten gorabeherak irudiz agertzen zituen leen tebeoa zen.

Geroztik, zineak naiz tebeoak, antzite ikaragarriak izan dituzte, baina jarrai dezagun elkarren berdintasun eta ezberdintasunak arakatzek.

Biak dira batez ere, miloika ikuslerengana eltzeoko tresnak. Miloika kristau bai gara tebeoak eta pelikula ikusten ditugunok. Baina bi tresna auek, nai-ta-ezkoa dute gertaketa teknika aurreratuaz baliatzea. Derrigorrezkoak bai dituzte zeruloidea, kamarak, optikazko lanabesak, argi indarra, irarkinak e.a. Bestetik, teknikak sortzen dituen aurrerapenak bereganatzen saiatzen dira.

Zineak naiz tebeoak, gertaera bat irudiz agertzen digute, aurrez neurtutako denbora eta toki jakin baten barruan.

Gertaeraren azalpena, mundu onetako guztien artetik egileak aukeratua, zine-oiala edo pantailak batean eta paperezko lauki txikiak bestean mugatzen dute.

Pelikula eta tebeoaren osaketan (berdintsu egiten dira biak), gertaeraren arian, eten une batzuk azaldu oi dira. Salto edo jauzika erakusten digute gertakizunaren mamia. Baina zineak igidura edo mugimendua erakusteko gaitasuna duenez gero, jauziak aalik eta txikiak egin bear ditu, ikusleak igar ez ditzan.

Tebeoak ordea, irudien gelditasuna du berekin eta irakurleengan gaitasunaren egarria sortzearen, eten unez josia agertuko zaigu.

Ona emen bada, berdintasun bat aztertzerakoan agertu zaigun ezberdintasuna.

Zinea izkuntza bat da.

Lauki edo kuadro bakoitza bata bestearen ondoan ipintzean egindako zerrendak, osaketak alegia, gertakizun bat kontatzea edo edestea nai du. Tebeoan, ikusleak begiak laukiz, lauki erabiliaz jarraituko dio ariari. Zinean berriz, egileak bear-tzen du ariari jarraitzea. Argi-bota-gailu edo proiektoreak aldatzen ditu laukiak oialean eta ikusleak, arretaz begiratzea besterik ez du egin bear.

Bestetik, 1927az geroztik, zineko irudiak otsa ere berekin darama (musika naiz itz-otsa) eta askoz ulergarriagoa egiten zaigu guztioi. Tebeoak aldi, idatzitako itzez osatzen du irudia, ikusleari lan bat geiago (irakurtzea) eskatuaz.

Zine mutua il zenetik, eta Griffith (zaratadun zinea) jaio zenetik, aurrerapen izugarriak egin dira, Errusiako zinegile eta 1930-40 urte arteko zine sortzaileei esker.

Komik delako batzuk, zineratuak izan dira eta or ditugu «King-Kong», Clouzot-en «El salario del crimen» («Erailtzaren saria», nolabait euskaratuta) eta Hitchcock-en zenbait film, adi bidez.

Tebeotako pertsonak ere, egoki edo ez ain egoki zeruloidetan ezarriak izan dira, Luis Gasca-ren lanetan dakusgunez. Ikus bestela Flash Gordon, Superman, Batman, Mozorro-tutako gizona e.a.

Zinetik tebeotara eramandako jendea ere ba dugu. Jerry Lewis, Bob Hope, Charlot, Laurel eta Hardy ditugu lekuorik onenak.

XABIER

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartuak, Eta nora jo jakin bear du baserriar burutuek, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuek, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuek.

FANDERIA

ERRENTERI

zestua

IRAKASKINTZA

Zestuako kaleetan, geroago eta haur gehiago sumatzen dugu. Ume ugartzeko nabarmena ari gara ikusten Zestuan, eta herriko agintariak kezkatuak daude hauen etorkizunaz. Hasiak bai dira haurrentzako eskola berriak prestatzen, eta hauen berri emango dugu lantxo honetan.

Aurrez esan beharra dago, udal-letxeak, estatuarekin dituela har-tueman guztiak arazo hau zuzen-tzeko, Eskola berri hauek guztiak, nazionalak izango direla entzun du-gu.

Guztiok dakigu, Aizarna, Iraeta, Txigua eta Endoian badirela lehe-nengo irakaskintza egiteko estatu-aren eskolak.

Bestetik, Arrua Behean, ikastaro honetan ireki dute haur txikientza-ko (hiru urtetik seira bitarteko-entzako) eta Arrua Goian ere, bat edo beste prestatzeko dute dato-rron ikastarorako.

Horretaz gainera, Lizarraltz ba-serri atzean, beste lau gela ire-kiko dituzte urrengo ikastaro ha-sieran. Estatuaren laguntzarekin egin eta zuzenduko dira lan hauek guztiak, udal-letxeak ezer ordaindu gabe.

Baita ere, sei urtetik hamairu arteko neska-mutilak, zazpi gela ge-hiago izango dituzte San Jose es-kolan. Gaurkoz, lau gela ditu es-kola honek. Bi miloi t'erdiko lagun-tza eman du estatuak, eta dagoe-neko, lanean hasiak dira. Jan gela edo komedorea ere ari dira egiten eta Zestuako haurtzatetik etorriko diren neska eta mutilentzat izango da.

San Jose eskola nazionalen nes-ka eta mutilak ikasi ahal izango dute datorren urtetik.

Hauzotako joan etorrietarako, autobusa ezer ordaindu gabe edo hutsen ipintzeko laguntza ere, ematekotan da estatuak.

Gure herriko gaztetxoei irakas-kintza huts-hutsean ematea, txalo-tzekoa da noski. Bestetik, urrutu bizi diren zenbait langile eta ne-kazariaren semeek erraztasun bikai-na eskuratuko du.

Baina hamaika maisu erdaldunek eta haurtxoen beste lau irakasleek gure herriko eskoladuntasunari egin-go dioten kaltea neurtu ote dute Zestuako agintariak? Zer irteera aurkitu diote euskararen arazoari?

Ala, arazoa badagoela ohartu ahal dira? Euskara eta euskaraz iraka-tsiko ahal da? Zein mailatan?

Geroagoko ere, Zubiaurre ingu-ruan beste hamasei gela presta-tzeko asmotan dabilta gure herri-gizonak. Maisuentzat etxe-bizitza eta guzti izango dira eskola hauek, baldin udal-letxeak egin dituen aha-leginei, dirua eta baimenak eman behar dutenek, ondo erantzuten ba-diete.

Herriko agintariak Zestuako ira-kaskintzari buruz dituzten asmoak ikusita, estratifikazio bat nabarmen-tzen zaigu eskoletan. Gero eta gar-biago sumatzen dugu bi pusketa egiten ari dela. Bata, estatuaren eskolak, laguntza eta erraztasun guztiekin eta irakaskintza partiku-larra bestetik. Partikular hauetan sartzen ditugu gure ikastola eta monja edo lekaimeen Lasaoko eta erruki etxeko eskolak.

Lekaime eta estatuaren eskolak alderatuaz, ordaindu beharrezkoak batzuk eta debaldekoak besteak, zer irteera dute hainbat urtetan gure herrian dauden monja hauek?

Ikastola ere, ordaindu beharrezkoa izango da (ez bai du laguntza ofi-zialik, eta izango duen ametsik ere ez dugu oraingoz), baina gauza he-rrikoia da. Guk, zestuarrak sor-tua, gure nahi eta izaerari erantzun-tzen diona. Ahal izanez gero, ordain-du beharrik gabekoa izango litzake ikastola, baina gaurkoz bere bat kobratzea derrigorrezkoa du, bizi nahi badu.

Haurrek hilero ordaintzen dute-nakin ordea, ikastolak ez du bere burua mantentzeko lain egiten, orain ikusiko dugunez.

elduayen

Berriro ere Talojalek ekin bear-ko dio idazte lanari. "Zeruko Ar-gia" onek irakurle ta arpidedun sail bat badu gure artean. Baita Bilbaoko "Agur" amabosterokoak ere. Ez, ordea, idazlaririk, lotsaga-rra da baiño.

Besterik ezean, bada, ona emen ni, tajuzkoxeago beste bat etorri arte.

—oOo—

Eta leenengo Urte Berri on-on bat opa diet "Zeruko Argia" onen idazle eta irakurle guztiei emendi-kantxe.

1972-garren urterako egutegi po-litak ikusi ditut. Bai euskeraz, bai erderaz, baita bitara ere. Alkarren leian Bankuetxeak eta Aurrezki Ku-txak saiatu dira zeiniek politagoa atera. Nik ikusi dedan ederrena, ordea, Japongo Tokion argitaldu-tako euskal egutegia izan da. Do-nostian ikusi det. Ezin sinistu zi-tekean alakorik eta ikusi ez bal-diñ banu, enuala sinistuko iruitzen zait.

Bai motellak, euskerazko egutegia japondarrak argitaldua!!! "Sony" izena daraman lantegiak gaitiera. "Zure ametsa Sony bedi" dio asi-eran eta gero dan dana euskera utsean agertzen da: illabete bakoit-zaren izenak, astenak, et. ab. Ba-tere irarkol utsikan gabe dago gai-ñera. Utsez josita agertzen diran liburugile batzuek ikas bezate.

—oOo—

Joan dan asteartez ikusi nuan ikustekoa berriz.

Frantziko telebistan ogei minu-tuko saioa euskera garbian. Oso-oso ongi egiña! Amabostero em-aten omen dute. Enekan oraintsu arte. Ikustekoa eta entzutekoa da-na! An agertu zan Euskalerriko etxerik zaarrena, orañi milla bat urtekua, Ostabat izeneko errixka-ren gorabeerak eta oiturak.

Bukatzeo "Maitea nun zera" abestu ziguten. Itz batean: ZORA-GARRI!!!

Al badezu, etzaitz ikusi gabe geratu. Etzaizu damutuko ta.

—oOo—

Eundaka urte dira gure elizan oitura eder bat degula. Urte asi-eran urtean il diranen elizkizun ederra. Beti bezela ospatu berria degu eta erri dana antxe izan da. Aurtengo elizkizunak ez die aurre-koei inbiritikan. Bertan entzun izan degu Aita Zubiagaren itz ja-sogarria ere. Aita Zubiaga, emen bi alditan edo mixioak emana da-nez, oso ixtimatu daukagu. Orain-go ontan ere oso pozik entzun dio-gu.

—oOo—

Gure aurrekuak ere artarako joera bazuten da, gu ere alaxe bearko al degun arte. Gaur gaitiera leen baiño errextasun aundiagoak ditu-gu izan ere joan-etorriak egiteko-ta joan gabe ezingo genduan etsi. Eta orrela, Errege ondoko igan-dean Lazkaoko "Astotxo Pesta" ederrera aurtan ere joanak gera. Etzan giro atsegiñik izan. Ala ere, jende mordoxka bildu zan eta eliz-

Agerian dago beraz, haur bakoitzak galera uzten duela, eta zulo hori betetzen (300.000 peztatik gorakoa du Zestuako ikastolak aurtengo ikastaroan) batzuk ahaletin-tzen dira gure herrian.

Baina eginkizun hori guztiok be-te beharrezkoa denez gero, lagun-du dezagun denok. Ikastola gurea da-ta.

BEGI

Haur bakoitza kostatzen dena	Haur bakoitzak ordaintzen duena
375 pta. hileko	200 pta. hileko
425 " "	225 " "
475 " "	250 " "

Txikienak	375 pta. hileko	200 pta. hileko
1-3garren mailakoak	425 " "	225 " "
4-5garren mailakoak	475 " "	250 " "

ten eztaben artean aalmena dabe-nak, erriak nai edo ez beste gauza askotan egiten daben lez, beartu egin bear leuek lantegi-ugazabak, biziera jaso dan beste inguru lan-saria langilleai ugarituteko, baiña ez sarritan jazoten dan lez langi-lleak irebasten daben lan-sariko onen besteko bat, orretara leendik asko irabazten dabenei asko jaso ta gitxi irabazten ebenai gitxi emo-ten jakelako; ezpada ze langille bakoitzari amar ogei edo berrogei, danontzako bardin garestitu dira-lako bear-bearreko ditugun gauza guztiak. Orretara egiten eztan ar-tean geroago ta alde andiagoko egon-go da langillean artean da, zetan esanbez, onen, langillean da izar-dirik atara barik lauerleko mordo ederrak sakeleratuten dabesanen artean.

Basa-jaun

kizun zoragarri eta itzaldi sakon bat entzunik etxeratu giñan.

Inguru ontatik ez giñan baka-rrak izan eta ez giñan damututa etorri ere egin.

TALAJALE

ikaztegieta

Gure herrian ez da gauza haun-dirik gertatzen, baina noizean be-hin zerbait interesgarri izaten da gure artean ere. Gabonak iraganak dira, baina ez dio axolarik. Begira dezagun pixka bat atera.

Gabon-gaua, Jaiotza-eguna eta Urte-zahar gaua etxeko epelean ira-gan zituan jendeak. Txanpaina, tu-rrroia eta kopatik ekin ziola jen-deak uste dut. Urrengo goizean komeriak! Bihotzerrea, erresekia, egarria... Hala ere langile jendea alai ikusten zan. Noski... gratifi-kazioa ta bi edo hiru egunetan jai-ta... pozik egoteko zan. Baina gogoan har dezagun batzuk gose-rik zeudela egun hoietan, gu nola edo hala irauteko moduan, ta bes-te batzuk langileen izardiekin gai-nezka eginik...

Hil honen 5ean Imanol Laspiur izan genduan gure artean. Hizlari bezela noski, ez ehiztari bezela. Ez dakit ehiztari ona denik, bai-nan bai hizlari jatorra. Hitzaldiaren gaia: Herria eta Ikastola. Imanol ez zan aspertu bi ordu luzetan min-tzatzen. Nere atzekoaldeak pixka bat gogortuta altxa ziran lur ho-tzaren gainetik, baina hala ere po-zik. Hain ederki, hain sakon, hain garbi, hain... hitzegin zuan Imanol Laspiurrek. Baina pena txiki bat nere bihotzean: gure herriko gaz-teek huts egin zuten, bai mutil eta bai neskek. Baziren batzuk, baina oso guti. Ia interes pixka bat hartzen dugun herriko gauze-tan.

Gurasoak eta jende heldua zin-to azaldu ziran. Bejondeizuela!

Urrengo egunean Marzelino Aiz-puruak beste hitzaldi bat. Euskal Herriko lehen gizonaz hitzegin zuan batez ere, Prehistoriaz eta Paleon-tologiak zenbait gauza jakingarri aipatu bazituan ere. Jende gutiago, eguardian zelako, eta emakumeak etxeko lanetan zirelako, baina po-liko hala ere.

Herriko umeak ere gogoan izan nahi ditut. Hor ikusi ditugu pis-tolakin tiro eginaz, trenakin josta-zen, muinekarik negar egin araziaz. Hotsa ta istillua bai, baina... bai-na... hots: herriko ume askok er-deraz egiten dute, ta hau tamal-garria da. Gurasoak, gazteak, ezin gintezke lo egon. Zerbait egin be-harko dugu...

Iñaki Zubeldia

zumarraga

AITONAREN KEZKAK

Batasunaren ienean, ta berri-zaletasunaren babesean, ez da nola-naikoa gure idazle talde batzuek altxatu duten anabasa, onen beste mordolokeriz nardatu dituzte ira-kurle ugariren gogoak.

Ni erri xee artekoa nalz, ta erri

xee onen berri emaille maillan, nai ditut agertu bere uste ta iri-tziak.

Joan dan egunean, arako, nere zaputzaren berri dakiten irakurle talde batekin egin det ikustaldi go-goangarri bat, ta izketaldi xamu-rraren arian, adierazi dirate (H) kin, edo (H) gabe, jarrai dezadala idaz-ten.

Utzi alde bat, berriki zaleen (po-blemak, komplejoak edo estruktura-ak.

Artu gidari gure izkuntzaren ira-kasle trebeak aztertu duten izkun-tzaren iturburuan agertzen dan ur garena, ta noz berak dastatu on-doren zabaldu irakurleen biotzetara ain elbarritua daukagun izkuntza ja-soaz.

Ura poza nerea, nere lagunak aotik itz auek entzutean, indar be-rriturik, irakurle, ona berriz zure-kin.

1971'urtean, Zumarragako Eliz-ba-rrutian; —246 Bataio; —52 Ezkon-tza; —63 lldakoak ospatu dira.

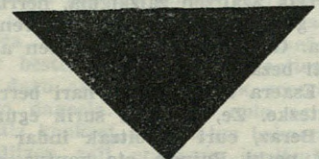
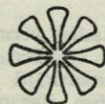
GAZTEDI BERRIA; Begi onez ikus-ten degu gure Parrokiaren egapean, gazteria alai ta kezkatu baten ber-piztea, apaiz gazte ta trebe batzuen ardurapean indar berriturik, erdi baztertuak zeuzkaten ekintza asko leiatu dira eguneko jartzen, erri-jakintzari besarkatu dira ermo, txistulari ta dantzari talde berriak eratu, argazki erakusketa gandu, errege bezperako kabalgata zoraga-rria eratu, ta abar, ta beste milla, asmo eder badituzte beren kolkoan beren barruan gorde eziñik dauz-katenak.

LA SALLE-LEGAZPI; Gure agu-rrik sutuenak (Martes Cultural).

eko zuzendariguztiei aurrera doan ikastaro ontan ikusi eta entzun di-tugun itzaldi ta ikusgai guztien ga-tik.

Eta onenbestez gaurkoz bukatze-ra noa, eskerrik beroenak gure biotz urratua sendatu diguten irakurle eta lagun guztiei.

AZKARRAGA

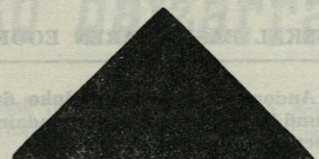
ECHABE

ETXABE'REN
Mueble - Etxea

Fuero'en Enparantza

Urrutizkiñak: 84 10 78
84 11 24

ZARAUTZ

bar - restaurant

Kendof

Okendo, 8

Urrutizkiña: 41 07 36

DONOSTIA

ONDO BADABILL
Otsein DA

Ereria epela dago!?

FAGOR'ek
oztuko du berelaETXKO - ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'dezu

ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabili beti
Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu erosiJABON LAGARTO, garbiketarako jaboia bakarra
Etxeko-andrearentzat neskamerik egokiena.

JABON LAGARTO!

irun

ZORIONAK

Irundar jatorra dan On Manuel Estonba Arruabarrena Jaunari. «Eusko Arranoa» izenburutzat daraman bere lana leenengo sariz saritua izan dala jakin bait degu.

«Garitaonandiatar Gotzon Saria», ogei-ta-bost milla pesetatakua izan da.

Gudaketan euskaldunen jokaera azaltzen omen da bertan, nik neonek ez dut irakurtzerik izan baiñi. Zorionak gure erriko semeari. Ez da lortzen duan leenengo saria. Ez da azkena ere izango noski. Alaxe opa degu.

PARROKI BERRIAK

Egin berri dituzte Amute eta Mendelu. Eske zeuden bertakoak eta nai zutena lortu dutenean, pozik dira. Kaputxiñoek Amute eta Betarrandarrek Mendelu eramango dituzte. Amutekuari «Asistar Prantzisko D.» deituko zaio eta Mendelukuari, berriz, «Mikel Garikoitz D.». Bietan Erretore euskaldunak dituzte, bidezko zanez.

Zorionak amutetar eta mendelutar jatorrei.

IDAZLE BERRI BAT

Agertziak poz berebizikoa eman digu. «Artikula» izenpetzen duana da. Asteroko onen 461-garren zenbakian estreñatu zan. Ongi etorria izan dedilla eta ez dedilla aspertu. Ia biok, txandaka bederik, bagerala adierazten degun.

Anai Berriotxo, lasalletarra, Bilbaora eraman digute, gure artean ainbat urte eginda gero. Euskal idazle onentxoenetakotzat jotzen den nik. Bere utsunea nolerebait betetzeko etorri zaigu «Artikula». Ordu egokiagoan ezin.

LURPE-LANAK

Egiten ari zaizkigu Ama Xhantalen izeneko eliztxoaren azpian eta, dirudiane, orain ia bi milla urteko arrastoak arkitu dizkigute. Erromatarren garaiko ildegi eta eliza bat.

An lanean jardun duan bati entzun diodanez, guk beti ezagutu eta aini maite izan degun eliztxoa beste bien gainean jasoa da. Alaxe agertzen omen da argi-argi arrietatik. Gure Ama Xhantalen beraz, irugarren eliza da, beste aurreko bien gainean jasoa.

Ez genekien Irunen zer gendukan.

DEZAKETENENTZAT

Izan bitez, gaurkoz beñepeñ, angula biziak. Izan ere bi millatan saltzen asi zitzaizkigun. Gaur zortzireunera jetxi dira eta laister la-reunera ere etorriko diran otsak zabaldu dira.

Zergatik orren garesti? Urritasunak egiten du ori. Ugarituko balira... Orduan gure txanda. Etorriko al da, an S. Jose aldera edo.

GALDU

Urrezko ezkontza eratuna. Irun barruan uste danez. Aurkitzailea saritua izango litzake. Deitu beza urrutizkiñ onetara: 617-829.

NAIGABE AUNDIA

Eman digu gure zenbat adiskide on-onen eriotzak. Bi alargun zintzo joan zaizkigu aste berean: Isabel Zubillaga Aizpiolea Rafael Egaña J. zanaren alarguna, bere bizitzako 82 urtetan, eta Patxi Rekalde Esandi, 64etan, Prantzisko Ezeberri zanarena. Bata baiño bestea zintzoago eta elizkoia izan dira.

Gure lagun on Bixente Ezeiza Esnaola ere joan zaigu betikotasunera, zaartu gabe, gizajoa.

Otoitz bat, irakurle, eta gure dolumiñik biotzekoena beren emazte, same-alaba, anaiarrea eta gainera-ko senide guztiei.

GURE ASTEROKOA

Onen zale naizen onek, zebalkundere bat egin nairik, zenbaki batzuk banatu ditut. Ezagunen artean danak. Ia arpidetzen diran edo.

Eguberrian egin nuen lan au. Erantzun zai egon naiz eta... aitzaki, asko. Aitzaki utsa ote?

Batzuek diote «H» orrekin ezin dutela irakurri ere egin. Hache gabekoak bai, ala oituta daudelako. Beraz, Gaztañaga, Basarri, Etxaniz, Lekuona, Arostegi, Latxaga, Xabier, Lasa, Intza, Ertziñape, Abeletxe eta errietatik idazten duan bat edo beste. Eta, jakina, ortarako, ez dutela arpidetu nai. (Zenbat «H» sartzen da berriz editorialetan, zenbat Erri-alde, Arano, Olaondo, Berasategi, Goenaga, Aizpuruaren lanetan?).

Beste zenbaitek, berriz, idazlan batzuekin ez daudele batere bat...

Batek gogortxo ere erantzun dit, aipatzerik, argitaratzerik alegia, ez dagoen zeozer esanaz.

SAGUTXO

ataun

Utaririlaren 6ko «Diario Vasco» egunkarian, «Kifi»ren kronika irakurri nuen. Bertan, Ordiziako hirugarren literatura lehiaketaz hitz egiten zuen. Alegia, «Aurrezki Kutxa Probintzialak» eta «Amets-bide» guraso elkarteak eraturakoa. Han agertzen zenez, bat euskaraz eta beste bat erderaz zenden. Erderazkoaren sariak hauek ziren, lehenengoarentzat 3.000 peza, bigarrenarentzat 2.000 eta, hirugarrenarentzat 1.000. Euskaraz egindako lanak ordea, itxura denez guttiago merezi dute; sariak hauek bai ziren; lehenengoarentzat 1.000 peza, bigarrenarentzat 750, hirugarrenarentzat 300 eta laugarrenarentzat 200. Zuzengabekeria hau, nola gerta daiteke? «Castillan» egongo baginan, ez zen gaizki hartzekoa izan bainan, Ordizia batetan nola? Guttienaz, sariak berdinak izan behar zuten, nahiz eta euskarazkoentzako izan behar handienak.

Horrelako gauzak, Ordizian bakarrik ez dira gertatzen, Atauñ nere herrian ere bai. Nere herrikoa ez da lehiaketari buruekoa bainan handitzen den uestean erderaz maiz hitzegiten duen pertsona batena bai. Arratsalde batetan, autobusean mentorren nere lagun batzuekin eta, gure ondoan zutik emakume bat. Hau, jetxi behar zuen lekura heltean mutil bati hau esan zion: «Te molestaré un poco!» eta mutilak erantzun zion: «nola esan duzu?» Orduan emakumeak parre egina: «Molestatuko zaitudala pixka bat!»; mutilak erantzun; bai, bai lehen ez dizut entenditu ta. Hori entzun zuenean, ondok beste emakume faltso batek: «entenditu ez da esaten, ulertu baizik! Bitartean emakume hau, bestearekin erderaz hitzegiten etorria zen. Hamaika horrelako jauntxokeria bada bai gure artean! eta, beste askoren artean. Horiek hondatzen dute Euskal Herria.

TXIKUARRIETA

baztan

Lesaka, Doneztebe eta Elizondoko urtearen azkenengo merkatuak akitu ondoren azienden gora-beherak tenek diote oraino nekazariak beagert ditzagun. Gai hauetan dakiren kezka badituztela, zer kome-niko ote zaio ten gehiago esnea saltzea ala aratxeak haztea. Gehienak edo aunitzek behinik behin badi-rudi nahiago dutela esnea saldu, urtearen buruan irabazbide hobe-a ematen duelakotz. Esne behiak joan den urtetik honara prezioz aunitz igan omen dira, aurtien so-saldi ikaragarriak egiten dituztela-rik. Behi hoiek 35.000-42.000 pezte-tan saldu izan dira eta hoiek pre-zio haundiak dira gero behiari be-har den probetxua eta irabazia ateratzekotan. Hortaz gehientsue-nak berek hazitako aratxe onak (txekorrak) aintzinerako uzten di-tuzte eta gisa hortan hornitzen ere ukulluaren utsuneak. Aratxeak (txe-korrak) badu errekte eta prezio ona egiten omen du, 75 pestetara-ño kilo bizik pagatzen dutelarik eta gehiago ere «especial» deituta-koak baldin badira. Doneztebeko ferietan «begire» saldu omen zuten 300 kilo inguruko aratxe «especial» hoietatik 25.000 peztetan. Prezio hoiek ikusita ongi nabari da ara-txe hazteak inportantzi haundia baduela. Erraten dutenez urtearen buruan Baztandik bakarrik 2.000 txekor ateratzen omen dira.

Zerrikumeek prezio polita dauka-te eta bolai hontan neurri berean irauten dute. Bi hilabeteko zerri-kumeek 1.300 ta 1.500 peza egiten

omen dute eta Baztan Bidasoko eskualdetik banaz-bertze astean 1.000 zerrikume ateratzen omen di-ra eta hoietatik gehienak Katalui-nara joaten omen dira. Zerri gizen guti etxetan, aurtien zerrikume au-nitz saldu dituztelakotz, hortaz ze-rrri gizenak prezio ederra egiten du. Zerri on batengatik pagatzen omen dute 65 pestetaino kilo bizik, bai-na gehienak banaz-bertze 50-55 pe-tetan saltzen da. Joan den urtean sasoin hontan zerri gizenak 38 pe-zta baizik ez zuen egiten.

Erraten dutenez Baztan alde hon-tan artaldeak gaizki dabilta eta urtetik urtera gutituz doaz. Men-diak esten eta zikintzen eta bazka guti ardiak ongi mantentzeko. Ber-talde erran dezagun artzainak ere gutituz doazila, oraino gazteak ez dute lan hortara jarraiki nai eta hortan dago gaitza. Ezta bada ar-diez guti ematen dutelakotz, es-ne-a, gasnak eta bildotsak ere ira-baz-bide onak dakazkite eta hor-tara lotu daiteke. Joan den urtean lehenbiziko bildotsak hamasei du-rotaraino kilo bizik egin omen zuen eta zenbaitzuk dio aurtengoek ehun peztetaraino egingen dutela. Baztan-Bidasoko eskualdetik urtean 20.000 bildots ateratzen omen dira.

Lehenagoko denboretan eta orai berriki ere merkatu onak izaten ziren eta nekazari gehientsuenak azienda salgai zituztenak merkatu-ra ekartzen zituzten. Orai ez da holakorik gertatzen, gauzak aunitz aldatu dira eta denek beren etxe-tatik saltzen dituzte. Halare mer-katu egunetan jendea etortzen da eta nekazariak elkar ikusten dute eta ikasten ere prezioak eta azie-n-den gora-beherak nola dabilta, gero beren salmentak komeni za-i-oten bezala egiteko.

(«Diario de Navarra» tik hartua).

M. IZETA

mutriku

GAXO ETA ZAARREI
ESKU-ERAKUTSIA

Igaz bezela aurtien ere, erriko Ga-xoen Elkarteak maitasun oroigarria agertzea nai izan diote erriko gaixo ta 80 urtetik gorakoei. Baieta tajuz egin ere. Gutxi gora-beera 200 gaxo eta zaar ditugu gure errian.

Eguberri egunez, goiz-goizetik eleiz-atarietan maaiak gerturik zeu-den gaxoen alde zerbait laguntza jasotzeko; bai eta erriak jator eran-tzun ere.

16.000 baiño geiago bildu ziran. Aurretxoago, Aurrezki Kutxa Probintzial, Aurrezki Kutxa Munizipal eta erritarren artean beste 14.000 pta. jasoko euden, guztira 30.000 banatu ziran. Bein eta berrito gure erritarrek gaxoenganako ongi-naia argi eta garbi azaldu zuten. Joka-bide bikaina Gaxoen Elkartearena. Jarrai, bide ortatik, gaxoen eta bear-tsuen alde.

Egin zak on, jakin gabe non!

ESKERRIK-ASKO

Gaxo eta zaar asko dira poz arren poz urreratu zaizkigunak, adieraziz, Gaxoen Elkarte eta erritar guzi-guziei beren esker ona azaltzeko. Be-raz, ESEKERRIK-ASKO guzoi.

SAMIN-AGURRA

Berandutxo bada ere gure sa-miñ-agurra agertu nai diogu Arrua-barrenatar Patxi ta bere seme-ala-batxoei, Urkiritar Libe zanaren erio-tzagaitik.

Libe, ZERUKO ARGIAren bazkide eta irakurle zintzoa genduen, beraz irakurle, otolitz bero bat bere ari-maren alde.

URTEBETETZEAK

Ilbertzaren 12an, ospatu zuen be-re urtebetetze eguna Aperribaitar Benito apaiz jaun agurgarriak. Urte askotan, txapela kaskoan.

Il onen 21ean, ospatzen du Oz-kortatar M.ª Belen neska gazte li-rañak ere. Zorionak.

Il onen 23an egingo ditu 19 urte Beristain ta Lizarditar Jontxu men-digoizale purrukatuak. Zorionak.

JAIOTZAK

Otañotar Mikel eta Egurbidetar Begoñak bigarren semetxo eder bat izan dute. Baita Elezgaraytar Anto-nio ta Garagarza-tar Arantxak ere

bi neskatxo pollit, bizkiak, izan di-tuzte. Zorionak guziei.

IKASTAROA

Gabon jaietako patxadazko opor-aldiak igaro ondoren, GOIZEKO IZARRA ikastolako umetxoek, pozez ta alaitasunez beterik, urte berriko

ikastaroari asiera eman diote. Izan ere umetxoak, ikastolan baiño obe-toago non? Ainbat abesti eder, ipui pollit, marrazki ta jolas-artean po-zik dabilta gure umetxoak. Eta gu-rasoentzat zer lasaitasun ta pakea beren umetxoak iru andereño ja-torren babesean ikustean.

LAU

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 46

GAZTEIZ (Vitoria)

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

UGARTE

Urbietta, 66

DONOSTIA

JOSE ZINKUNEGI' REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

ATEATE OPARIAK

JATONTZI TA MAI - TRESNAK

Victor Pradera, 2

Urrutizkiña: 425700

DONOSTIA

Kontu emen!

Euki gogoan!

Adiskide ta etxekojaunok!

Zuen enmazteentzako esku-erakutsirik onnea. Zuen sukalderako apaingarri

Eltze azkarra. Asadora-Freidora RADAR. Erre ta prejitzeko aukerakoa

SUPERCACEROLA A PRESION «RADAR»

Juegos Espátulas y juego Cubierto «RADAR»

LANTEGIA - INDUSTRIAS RADAR

ESKORIATZA (Gipuzkoa)

arístegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.

ERAKUSTOKIA:

FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 411436

DONOSTIA

Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak, 75 urte be-tetzean, orain arte bezela, gure Probintziaren alde lan egiten jarraituko duala adierazten die Gipuzkoar guztiei.

IDIAZABAL

EGITARAUUA

ILLAK, 2-ASTEAZKENA

Goizeko 8etan. Suziriak eta kanpai errepika.
9etan. Txistulariak kalejira.
10 1/2etan. Meza Nagusia eta Kandela bedeinkazioa.
Arratsaldeko zazpietatik ordu bitara. Dantza soñua erriko Sccapo-lis taldeak eta Txistulariak emanda.

ILLAK, 3-OSTEGUNA

SAN BLAS, GURE ZAINDARIAREN EGUNA

Goizeko 8etan. Txistularien kalejira.
10etan. Kalejira Alsasuko «DIAMANTES» taldearekin.
10 1/2etan. Meza Nagusia eta Errokillen bedeinkazioa.
Itzaldia erriko seme dan AITA LIZARRALDEK zuzenduko du.
Ondoren Parrokoaren etxean AMAIKETAKOA.
12 1/2etan. Erriko dantzari taldearen dantza saio.
Ordu batean.—Erriko «GAU TXORI» abeslari taldearen saioa.
Ondoren. Bazkal aurreko soñu saio «Diamantes» taldeak.
Seietatik ordu bitara. Dantza soñua «Diamantes» eta Txistulariak.

ILLAK, 4-OSTIRALA

SAN BLAS TXIKI EGUNA

8etan. Txistularien Kalejira.
10etan. «DIAMANTES» taldearen kalejira.
11 1/2etan. Soka-tira, Ezkonduak ezkongaien aurka.
12etan. UZTAPIDE eta LASARTE bertsolari ospatsuen leenengo jardun aldia.
12 1/2etan. Erriko TXISTU IKASLEEN saio berezia.
Ordu batean. Bazkal aurreko soñu saioa «DIAMANTES» taldeak.
5 1/2etan. Uztapide eta Lasarteren azken saioa.
Seiretatik ordu bietara. Dantza soñua «Diamantes eta Txistulari taldeak.

ILLAK, 5-LARUNBATA

UMETXOEN JAIA

10 1/2etan. Ondasun billarketa.
12etan. Erriko dantzari taldearen agerpena.
4 1/2etan. Kalejira kabezudeekin.
8 1/2etan. Guraso elkarteko biltokian, Lazkaoko antzeslariak «APAIZ, LANGILLE ta GIZON» antzerkia azalduko dute.
10 1/2tik 2'tara. Dantza soñua «DIAMANTES» eta Txistulariak.

ILLAK, 6-IGANDEA

8etan. Txistularien kalejira.
10etan. «DIAMANTES» en kalejira.
10 1/2etan. Meza Nagusia.
11 1/2etan. AMAIKETAKOA, erritar guztientzat Udal-etxean.
12 1/2etan. Aizkora eta korrika apustua. Ataungo AYERBE, EZKURRAKO MINDEGIA'ren aurka. Lana, 6 kanaerdiko ebaki ta 6 km. korrika. Joko au ZIGOR barriotan izango da.
1 1/2etan. Bazkal aurreko soñu saioa «Diamantes» taldeak.
3etan. TIRO PLATOA, OTSOA sociedadeak antolatuta, Gaztelu jateixe ondoko zelaian, Probintziko guztientzat. Erriko irabazleentzat sari bereziak izango dira.
5 1/2etan 2etara. Dantza soñua «Diamantes» eta Txistulari taldeak.

ERRI AZTERKETA

Urtean zear geiegi saiatu ez bagara ere, erriko festak dirala ta, arazo batzuen azalpena egitea bearezkoa ikusten degu. Joan dan urtean adiearzten genduan, plan jeneralaren osagarri izango zan estudio sozioekonomiko bat osatzen ari zala ortarako dagon Siadeko taldea. Gaur egun esan dezakegu estudio au egiña dagoela, izan ere egun oetan izan ditugu itzaldi batzuk estudio onen berri eta bere berezitasun garrantzitsuenak erriari adierazteko, Siadeko taldt ontako zuzendariak emanda.

Aurreko urtean ez genduan berri batekin arkitzen gera gaur; joan dan udan gobernuak goierriko ballaran egitea erabaki zuan enbalse edo putzuarekin. Au dala ta Idiazabalek industrirako zeuzkan lurrik egokienak urazpian geldituko dira egiten danean. Erabaki onek berekin dakazkio erriari ondoren batzuk. Industrirako beste terreno batzuk gertatzea, ballarako errietako bideak aldatzea, eta abar, leengoak urazpian geldituko baitira. Putzu enen aurka joatea ez litza-ke, bear bada, bidezkoa izango, baiñan ez ote dago ortarako leku

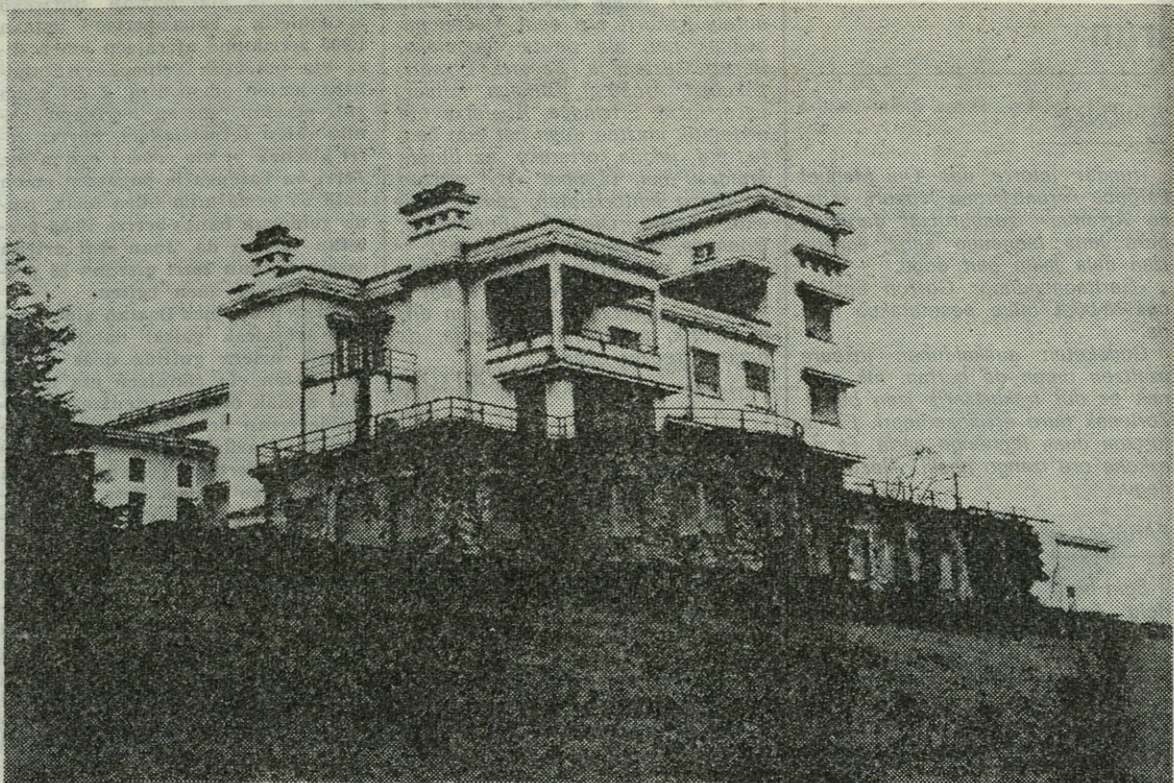
egokiagorik? Onek sortzen dituan arazoak bide onez zuzenduko ote dira?

Ez genduke utzi nai aipatu gabe gure eriraren erditik pasatzen zaigun kamiño edo bide nagusiak dituan une arriskugarriak; baditugu azkeneko urte oetan gertakizun go-gangarriak; asi etxe botatzetik eta giza galtzerako. Plan Generalak go-goan izan bearezko puntu bat dala derizkiogu.

Gure erriko festak neguaren biotzean diralarik ez da arritzekoa izaten, ebi, elur eta izoipean ospatzea. Itzetik ortzera dabillen galdera auxa da: Ez ote zaio arazo oni erantzunik emango? Beste aldetik, badakigu udaletxeak pelota leku berri baten proiektua egiña duala, baiñan proiektu au egia biurtzerako, beste askoren antzera ez ote da zaartuko? Egiten dan egunean amaika arazoren erantzun bide izango da.

Badira ainbat puntu aztertu litezkeenak, baiñan ez genduke izan nai jendearen aspergarri eta aurreantzean aldizka emango ditugu bizi geran agiriak.

BIOK

Patrizio Etxeberriaren Lima-Ola Idiazabalen. 300 bat lagunek egiten du lan bertan.

AGURRA

Euskerazko asteroko jator onen leiotik eman nai dizuet guziori nere agurra. Festa giroak sortu oi du euskaldunen biotzetan alako alaitasun berezi bat eta alaitasun au zuzen, justu eta paketsua izatea da alkar agurtzeko biderik egokiena. Iritxi gera berriro San Blas festetara, gu asko konturatzerako pasa zaigu beste urte bat, ezer asko egin gabe naiz askotan amaika berriketa erabilli. Orrelaxe dijoa gizonaren bizitza, batzuetan indartsu bestetan indartsu bestetan motel, askotan alai beste batzuetan triste... baiña egun batzuetako bada ere alaitu gaitezen guztiok eta jator pasa ditzagun gure erriko festak.

AXARI

ARAGI, LUKAICA ETA

ODOLKI ONAK JAN NAI

BADITUZU, EROSI

IDIAZABALGO

Mujikatar Joseren

ARAGITEGIAN

— IDIAZABAL —

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo takite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki ditek merke ta ondo ematen. Fermín Calbetón, 4

DONOSTIA

JUAN Jaureguiren

JOSKINTZA

CINE AURREAN

Urrutizkiña: 89 16 07

— BEASAIN —

ELECTRICIDAD

IRIONDO

Zure etxea osatu nai badezu; Radio, Telebisio, Sukalde, Frigorifico, Sutontzi edo Ur Berokiñakin.

IRIONDO - ANAIK

OSATUKO - ZAITUZTE

Instalazio berri, ta Konponketa guztiak.

Kale Nagusia, 5

Urrutizkiña: 80 10 65

IDIAZABAL — (Guipuzkoa)

avicola SAN BLAS

Arrautza, Pensuak «HENS» eta Txitak «HARCO», edade guzietakoaren Salmenta.

Urrutizkiñak: 801077 eta 801175

IDIAZABAL — (Guipuzkoa)

Construcciones

IPARRAGUIRRE

Etxe bizitza eder, egoki eta ondo egiñak nai badituzu, azaldu

Iparraguirre'ren gana

Urrutizkiña: 80 10 81

IDIAZABAL — (Guipuzkoa)

restaurante GAZTELU

Eztai-bazkari, Despedida, eta jan-edanetarako etxe aparta.

Jan gela aundia eta apaña.

— IDIAZABAL —

BERRIAK

● FRANTZIAN

Protestanteen Federazioak dokumento bat argitaratu du, "Eleiza eta podereak" izenburuaz. Idatzi honetan argi eta garbi, gaurko gizartea onartu ezinezkoa dela, diote, eta eraikitako ordena hautsi beharra dagoela.

● CHILEN

Fidel Castro, Chilen egin zuan egonaldian, 120 apaizekin alkatu zen Sudamerikari buruz alkarizketan batean. Apaiz hauk denak "Cristianos para el socialismo" deritzan taldekoak ziren.

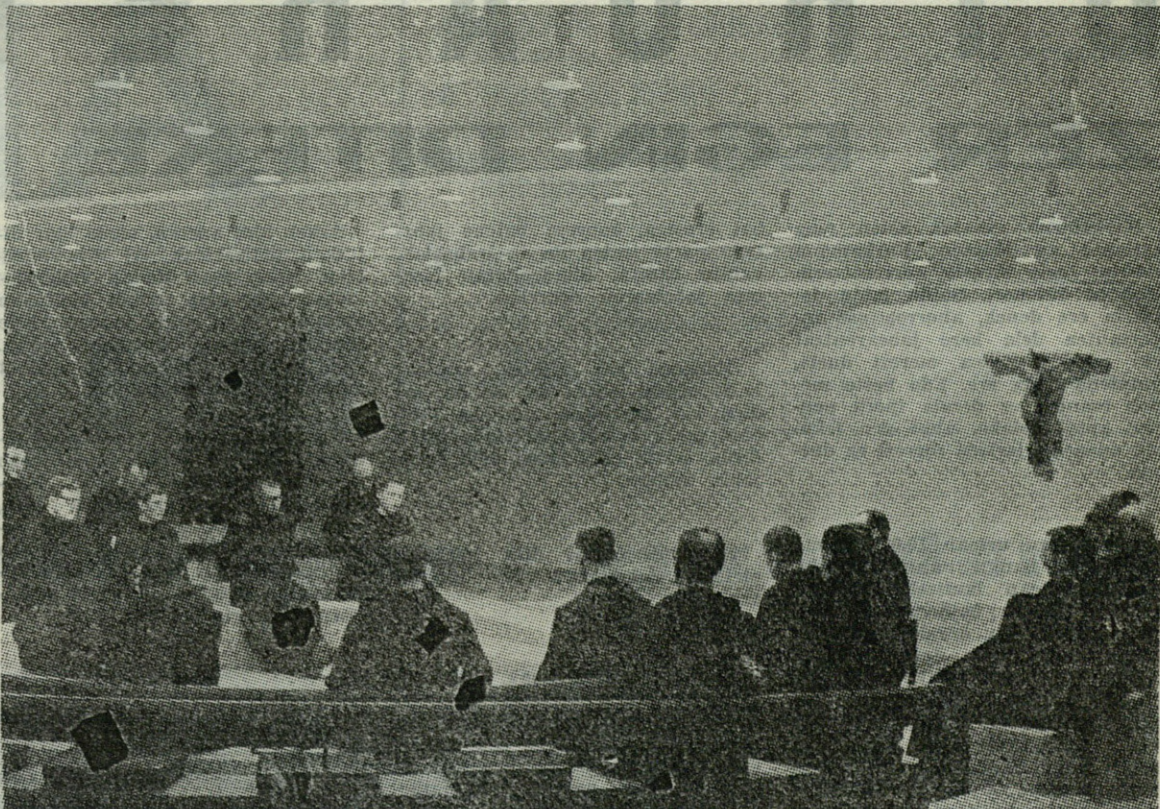
Cubako lehendakaria "oso harrituta" azaldu zen, apaiz hauek Ebangelioaren izenean, erreboluzio bidean zuten konpromisoa nabaiturik. Kristauna eta Sudamerikaren liberazioa izan zan alkarizketaren gaia. Fidel Castrok Che Guevararen hitzak gogoratu zituen: "Kristauek erreboluzionaren beharra nabaituko duten eguna, garrantzi sakoneko eguna izanen da". Apaiz hauen konpromisoa nabaitu arte, "ez nuen uste gauzak horrela zirenik" esan zuen.

● ERROMAN

Gero eta gehiago hitzegiten da Pablo VI-garrenak argitaratuko duen idatziaz. Aita Santua aukeratzeko eraren aldaketa bat azalduko du idatziaren bidez. Nahiko iritzi badabil era berri hau ze motatakoa litekeen asmatu nahiaz.

Gurutx Larrañaga

BENEDITAR OTOITZ - ETXEAK ESKUAL ERRIAN

«Jainkoari gorets-kantu eta esker-kantuak: eginbide hori betetzen dugu».

X. IRATZEDER-EKIN ELKAR HIZKETA

—Hitz egiguzu Beneditarren eskual probintziak.
—Ez dute Beneditarrek eskual probintziarik, baina lau etxe: Lapurdin Beloke, Gipuzkoan Lazkano, Araban Estibalitz, Nafarroan Leire.
—Lauek bat egiten duzue?
—Bai eta ez. Bai fedez, zedez eta otoitzez; baina ez eliza-legez.
—Nola ditake hori?
—Nola ditake Bilbao eta Baiona ez direla erresuma berean?
—Egia.
—Lauek ez bat egitea ez dator bakarrik hortarik, baina bai sortu diren modutik.
—Nola sortu dira lau etxe horiek?
—Lauetarik zaharrena Leirekoa da: 848-an egin izan zen eta 1836-an fraidez hustua.
—Beloke nondik sortu da?
—Eskual lurretik beretik. Jainkoak euskal lurtean eman sineste-

—hazitik: Lapurdiko hiru apez adiskidek elgarri egin zuten, Otoitz-etxe baten beharra bazela, gure Eskual Herrian. Urte bat eta erdi egon ziren beneditar bizitzea ikasten eta herrirat itzuli, 1875-ean. Hogei urteren buruan, hiru apez haitarik bat beneditar-Abade izendatua izan baitzen Oklahoman (Ipar Amerikan), Belokeko hogei-eren bat gazte bildu zituen bereganat Montebello-n (Californian) egin zuten ere otoitz-etxe bat, eskual artzainen alde lan egin nahiz; baina ez zuen etxe horrek iraun. 1899-an hogei eta hamar bat gazte Argentinarat joan ziren, han ere fraidetxe bat egiteko.

—Hego Amerikan diren eskual semeak gogoan zizutuz?

—Bai, Aita Bastres lehen-Abadearen ametsa zen; baina hain ziren han banakatuak, barreiatuak eskual semeak: ez zuten heien alde lan handirik egin ahal izan.

—Eta Lazkanoko etxea nundik dator?

—1903-ean Beloketik Frantziako legez haizatuak izan ziren gure aitak; bi urtez Olzan (Nafarroan) eta Idiazabalen (Gipuzkoan) egon ondoan, Lazkanoko Karmeldar komentu zaharrean sartu ziren. 1926-an Beloketat itzultzean, hamar bat gipuzkoar utzi zituzten Lazkanon. Geroztik hanitz gazte sartu zitzaizkoten eta, 1943-an, Erromatik ardietsi zuten beren buruaren jabe izateko. Horra zergatik Beloke Frantziako beneditar probintziakoa den eta Lazkano Espainiako probintziakoa. Biak, haatik, kongregazione berekoak dira eta Erroman dute beren Abade nausia. Leire aldiz Espainiako kongregazionekoa da: Siloskoek dute berriz sor arazia 1954-

—ean. Kongregazione hartakoa dago beti, baina aurtun ezarria izan da bere buruaren jabe. Nafarroak badu beraz orai bere beneditar-etxe berezia. 1963-an Lazkanoko beneditarrek Estibalitzko fraidetxea beren gain hartu dute.

—Zer lan egiten duzue Eskual Herriaren alde?

—Eskual lurran zer diozka Jainkoari gorets-kantu eta esker-kantuak, eginbide hori betetzen dugu. Egun guzietan kantatzen ditugu Meza-bezperak eta goiz-eguerdi-arratsetan biltzen gara oraino otoitzetarako.

—Hortaz besterik zer egiten duzue?

—Elgarrekin bizitzeko behar diren lan guziak: barnekoak eta kanpokoak. Lazkanon badute oilategi handia, Beloken artetgia. Kanpotarrei, gurekin zenbait etoitz-egun iragaiterik etortzen direnei egiten diegu ongi etorria.

—Eskuaraz egiten dituzue elizkizunak?

—Lazkanon dena eskuaraz. Belokem artetan eskual kantika bat eta mezarat eskualdunak agertzen direnean, frentsez edo latinetik leratzen gara gototik eskuararat. Etortzen diren gehienak, haatik, erdalidunak dira eta azken urte hauetan sartu fraidegaiak ere.

—Baina eskuarazko lan asko egiten duzue, noski?

—Bai, Ezagutuenak: 1947-an Kantikak, 1963-an Salmoak, 1957-an Aldareko Liburua.

—Hilabetekariak ere badituzue?

—Lazkano-Estibalitzkoek Jaunaren Dela eta Belokekoek Otoitzari. Ene ustez halere Eskual Herriari ekartzen diogun ongia ixilagoa da eta funtsezkoa: Jainkoari otoitzean bizitzeko, eskual zainetarat jautsarazten dugu betierako bizia; Kristorekilako eta elgarrekilako bizitza eremanez, handiarazten ditugu gizonen artean batasuna eta diru sukarrez, atsegin gosez ala bertzeren nausi nahiez goragoko egarria. Egari horren eskasez uzten dute-eta ainitzek eskuara uzten eskual nortasuna.

—Eskerrak, aita. Pena dut halere, ez baitzarete lau beneditar-etxeak probintzia berekoak eta ez baituzue hartu-emanik.

—Nork erran dautzu ez dugula hartu-emanik? Eranegun oraino, hemen genituen Aita Mauro eta Aita Antonio Lazkanokoak. Joan den irailan Estibalitzen nintzen eta urrian ere Aita Marzel; azaroan berriz Aita Dominixe Lazkanon. Bertalde, jakin behar duzu beneditarretan ez probintziak, ez kongregazioneak, ez dutela indar handirik. Etxe bakoitza bere buruaren jabe da eta etxe bakoitxerako egiten ditu fraideak bere agintzak. Horrek emaiten dizka beneditar-etxeari dagon lurrean erro azkarak Eskual seme gazteak sar ditela gure etxetan eta nahitez egiten dugu beneditarrek eskualdunen sinestearn eta nortasunaren alde lan.

M.H.A.

SISTIAGA

ZERRIBAZKA

Denetarik ganadu Mataderia, Frigorifiko...
Konserbak aragien Fabrika

Segurako Karretera, z/g. Urrut. 801160

IDIAZABAL

AMPO,

ALKARTEKO LANTEGIA

ZERNAI MUETA GALTZAIRU

EZ BAKARRIK IRU

BAIZIK...

DOZENAN AMAIRU

Urrutizkiñak: 80 10 60

Katea
IDIAZABAL

BRITISH LEYLAND AUTHI

Gipuzkoarako izendatutako saltzaileak.

Eskeintzen dizu auto egokirik:

MG - COUNTRYMAN - AUSTIN - MINI-VAN

Era guztietako berebillak eta modu onean.

Beaz duzun argitasunik emango dizute.

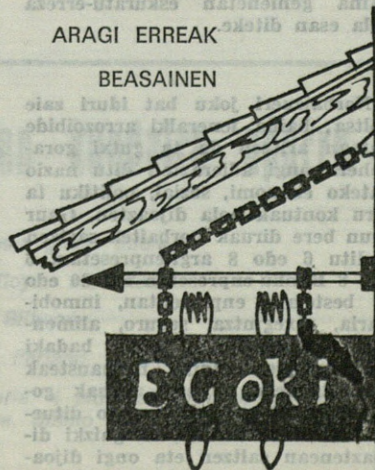
San Franzisko, 10

Urrutizkiña: 65 19 11

— TOLOSA —

ARAGI ERREAK

BEASAINEN

ZURE ETXEAN

ZEHAHO. BERRITUTA
OTSAILAREN 2-AN
ZABALTZEN DA.

—Txekor eta idi-txuletak.

—Arkume, antxume eta abar...

—Bisigu, legaza...

S. Ignacio, 15

Urrutizkiña: 89 14 37

— BEASAIN —

DIRUA RENTSA

ZER EGIN DITEKE DIRUAREKIN?

Barkamena eskatuz asten naiz artikulu au idazten. Barkamena eskatu, inoiz dirurik aurreratzetik izan ez duteneri. Baiña jakin dezatez ere denek, aherroa oso inportantea dela bere jabearentzat eta ondo tratatzea merezi duela, gutxi bada ere. Edo beste moduz esanda, ez dezala inork pentsa, gutxi delako, ahal den lekuri onenean jartzea merezi ez duenik.

1960-garren urtean 10.000 pezeta zeuzkanak banku nahiz aurrezki-kutxa batean ikutzeko asmorik gabe, or dauzka; baiña gauzak erostera joandakoan, orduan baiño askoz gutxiago balio dute, diruaren balioa jaxi egin delako ta gauza na igo ta interes utsean egon delako diru ori. Diru ori ondo jarria egon balitz, beste balio bat eukiko zuen gaur. Baiña diruaren inbentario oherenik, ez da. Bestela, oherena bezain onak ez diran inbentarioak bukatu behar lukete ta ez da ala gertatzen. Gaiñera, diruak ez du berdin balio denentzat. Batzuentzat, joku bat da, espekulazio bat, aberastu edo lur jo; beste batzuentzat, berriz, altxor bat da, tella baten pean gordetzeko, norberarengandik urbil; eta irugarren, beste batzuentzat —gehienentzat— gorde beharreko zerbait da, baiña ahal den etekiñik aundiena kentzen zaila.

Jeneralki, ondasunak aministratzeko eran, sikoloji arrazoiak agintzen dute ta zerbait preiuzioak. Badira diru-jartzaileak, interesa aldakorra duten akziotan dirua jartzeak bildurten dituenak, gauza ententitzen ez dutelako ta ori kantidade aundientzat dela uste dutelako ta gauza ortan ententituen-tzat. Beste batzuek, beren dirua etxe, arri, lur bihurtu nahi dute, olako gauzetan sartuta seguruago daudelako. Bakoitzak bere tanke-ra du, norberak ezagutu beharrekoa, gero, ondo enteraturik, artan edo ontan sar dedin. Beraz nor bere burua ezaguturik eta bere bidea zeint-su duen ikusirik, jakin egin behar du zer bide dauzkan. Bide oiek aipatuko ditut ondorenean, eta uste nuke reflexio-bide bat izan ditezkeela ta inbentario on baten asiera.

GORDE

Finantzatan, "marketing" aldian bizi dugu. Banku, Aurrezki-kutxa ta Finantza-alkarteak, beren gauzak saltzera jarri dira beren berritu nahiaren indarrez ta diru aurreratzailleak jakin behar du zer dan eskeintzen diotena, aukera egin dezan. Ez dut kontuan artzen aurretzaile ta espekulatzaille aldi berean dena. Banakak dira aurretakoak nere ustez eta inbiri pixka bat zaien arren, noiz edo noiz inbentario on bat egin eta zerbait ongi erostea daukatenean, nahiago dute gorde, saldu baiño ta etekin on bat kendu beste zerbait erosteko, espekulatzaille on batek egingo luketen bezela.

Ni konserbadorea nahiz eta aientzat doaz ene konseiluak. Nahiago dut nere aherroak ongi erositako gauzetan euki ta ahal den gutxi-ena aldatu, beti aldaketan ibilli baiño, interesa aundiagoen bila. Ahal den gutxi-ena esan dut aldatu, arretaz zaindu beharra dagolako inbentario, tarteka zenbait egoerek inbentario batzueri laguntzen baitie ta ez besteri.

BOLTSA

Boltsak eskeintzen dituen gauzak, akzioak eta obligazioak dira. Akzio

bat erostea, enpresa bateko jabetzan parte izatea da ta irabaziak, baldin badira, dibidendotan jasotzea jabetzaren neurrian.

Obligazio bat erostea, enpresa bati zordun izatea da, au da, ari diru bat prestatua eukitzea interesa jakin betekin, prestatu zaion diru berriz eskuratzen dela fetxa jakin batean.

Zer alderdi on ditu inbentario oietako bakoitzak? Zer alderdi txahar?

Akziotako inbentarioak, plusbaliaren du eragingarriena. Ongi lanean ari den eta etorkizun ona daukan enpresa bateko jabe izanaz, bere balioa igo leioke diru ori dibidendo oheak emanaz; eta gaiñera, enpresa bere kapitala aunditu beharrean arkitzen bada, dirua jabetzari ongi eskatuko dio, ta onen dirua are gehiago ematen duela jarriko da. Okerak, jakina, enpresa ori ongi ez joatetik etorri leizke. Orduan irabaziak gutxitu biltzeko edo utsera etorri, jabetzaren —akzionistaren— galeran.

Jeneralki, akzioek dakarten interesa, txikia izan ohi da: Akzioak balio dunaren % 2, % 3 edo % 4 bat. Plusbali da, lehen esan dugun bezela, inbentario orren poza.

Obligazioek dakarten interesa, askoz aundiagoa da: % 5 eta % 8. Segurantzia da, berriz, inbentario orren poza.

Jeneralki, obligaziotan dirua sartze au, hipoteka baten bidez egiten da ta enpresak pagatuko du beti amortizaziora; baiña plusbaliarik eza du bere alderdi txaharra, interesa ez baita igotzen ta dirua berriz jaxi egin da oraindaiñoan. Beraz or sartu den diru orrek ere ez du lehen aña gauza erosteko balio, auek gora egin dutenez gero.

Inbentario bat egitean, bi gauzek dute bidez ere garrantzia: SEGURANTZIAK ta ESKURATZEKO ERREZTASUNAK. Segurantziaz itzezin dut lehen. Eskuratzeko erreztasunaz, berriz, esan behar da Boltsako akzioetan dirua jartzen duenak, ogei ta lau ordu barru berrituko bere eskuan euki dezakeela diru ori berak nahi duenerako. Obligazio-azoka estuagoa da ta neke gehiago badezake eskuratzeko; baiña gehienetan eskuratu-erreza dela esan ditek.

Norbaizueri joku bat iduri zaie boltsa; baiña jeneralki arzoibide batean aritzen da ta gutxi gorabehera ongi adierazten ditu nazio bateko ekonomi, sozial, politiku ta diru kontuak nola dijoazten. Gaur egun bere diruak norbaitek sartzen baditu 6 edo 8 argi-enpresetan, 6 edo 8 Banku-enpresetan eta 30 edo 40 bestelako enpresetan, inbentiliaria, etxegintza, seguro, alimentazio, monopolio ta abar, badaki enpresa oiek aldiko buruaustek jota daudela ta bere diruak gorabehera oiek denak izango dituela. Baiña ez dedilla asi gaizki dijoaztenean saltzen eta ongi dijoaztenean erosten. Gaizki ta ongi joate orixe da, ain xuxen, boltsako saltza ta gerta leioke galesti erosi ta merke saldu beharra izatea.

Nik beti pentsatu izan dut, diru aurreratu añaan sartu behar dela, momentu ohe baten zai egon gabe, ez delako errez asmatzen momentu ohe ori zein den. Ala ere egia da, garai bakoitzak baduela bere inbentario.

Azken aldi auetan, akzio biur ditezken obligazioak ari dira agertzen, lehen esan dudun obligazio-azoka estu orri zerbait bixitasun emanaz. Garai jakin batean akzio bihurtzen diran obligazioak dira. Oiek erostea edo artzea, zenbait garaitan, interesgarria da.

Nere eskarmentuak erakusten didanez, boltsan dirua inbertitzeko konseju-emailerik onenak, Bankuak eta Aurrezki-kutxak dira, konserbadoreak baitira. Auen negozioa, beren klienteak aurreratzan duten dirua da; baiña ikusten dute, esaten zaienean, inbentario eman-korrak egin beharra.

Inmobiliari-ondasunen talde-jabetza. Ortan dirua sartzen duenak, bi amets bete dezake: Zerbaiten jabe izatea ta bere dirua diruaren aldarte-gaitzetik gordetzea. Baiña etxebizitza bat, gehienetan, artan bizitzeko erosten da. Ala ez bada, ikus iru gauza auek: lusbali, etekiña eta eskuratzeko erreztasuna. Plusbali, etxebizitzaren beharrak ematen du ta luzaroan izango den eskasiak, Gaiñera, etxegintza gero ta galestia goa dago. Etekin kontua, aldakorra da, etxearen enplazamentuari ta neurriari zor zaien gero. Eskuratzeko erreztasuna ere, ez da beti berdiña.

kontrato. Bi guza aldi berean. Egin ditezken kontrato modueri eskerak, gaur ez dago alkatu ezinik batetik ondorengoan segurtzia norbera faltatzen bada eta beste kapital bat egitea, bai dena batean jasotzeko ta bai urteko oienbesteko errenta baten bidez jasotzeko. Kontrato aldakaitzak egitearekin ibilli behar da kontuz. Ori ez ditek egin diruaren aldakortasunarengatik. Bestela, zerbaiten jabe ustez eta ezer gabe gerta ditek bat.

Badaude ere seguruak inbentario-fondoein lotuak. Emen ez ditut

Diruketa txikiarekin boltsara zertan joanik etzedukala uste zuenarentzat, Inbentario-fondoak sortu dira azken urte auetan; eta orrela, aurretzaile nahiz suskitorre askok alkatutik, titulu-kartera bakar bat dankate denena ta bere jomuga, segurantzia du Boltsako gorabeheretan. Kartera auek, Bankuak eta Aurrezki-kutxak sortutako elkarte batzuek aministratzen dituzte. Segurantzia ta eskuratzeko erreztasuna, berriz, ongi zainduak daude: Bankuen analisi-taldeak, informazio-bideak eta enpresen artuemanak badira nahiko garanti kartera egitekoan egin den aukera ona dela erakusteko. Eskuratzeko erreztasuna, berriz, legeak zaintzen du.

Zail egiten zaio 10.000 pezeta dauzkan aurreratzaille bati Boltsan 4 edo 6 klasetako akzioak artzea, orrela inbentarioaren arriskuak bantatuz; ta egin dezaken gauza da ori. Inbentario-fondo batean sartzea, berriz, errezago zaio ta badaki tokatzen zaila berea, lehen esan dutan 40 edo 50 balore oietan. Inbentario galestixegoa izatea beste gaitzik ez du. Eta badaki tekniko-talde bat an ari dela aren ondasunak zaintzen.

IMMOBILIARIETAN DIRUA JARRI

Ez da dudarik, alako edo olako gauzaren jabetzak, azkure egiten dio jendeari. Gure aldian, jabetza oiek, forma bereziak artu ditu, nornahirentzat eskura daudenak:

Diruketa txikiarekin dabilenarentzat, inbentario-alkarteak sortu dira inbentario-gauzetarako. Alkatu orrek gauza batzuk dauzka ta or dirua sartu duena, gauza oien jabe da jarri duen diruaren arabera. Gauza ori norbaiti eman zaio errentan —bizitza gora dijoan añaan gora egiten duen errenta— eta ori banatzen da diru-jartzaile-en artean, komisiio-dunari zor zaiena kenduta. Ta errenta ori urtetik urtera gora dijoelako, jarri dan diru ori saldu eta erosi plusbaliarekin egiten da. Tenkera ontako inbentarioak urte gutxi ditut oraindik eta ikuskizun dago; baiña, berez, inbentario segurua ta emankorra da. Aitzakirik aundiena, eskuratzan zaila izatea du zenbait aldi jabearen kaltetan.

BIZIAREN SEGURUA

Biziaren segurua da inbentario onenetako bat, siñestek lan badu ere. Orainarte etzaio eskerririk eman, gerora begira atera zitezken kontuak lur jotzen zutelako, zorigaitz toki diruaren balio-galtzea zala-ta. Gaur egun, seguroetako kompaniek eskeintzen dituzten kontratoak ez dira aldakaitzak. Rebisatu ditezkenak dira aldizka, primak igeoraziaz eta era berean kontratoaren bukaeran jasotzeko den kantidade. Modu askotako kontratoak egin ditezke: Bere ondorengoan etorkizuna aseguru, norbera faltatuko balitz; kontratoaren bukaeran norbera bizi bada dirua an uztekoan; fetxa jakin batean oinbesteko kapital bat ekarriko dion

aitatuko; baiña balio luke ezagutzeak, interesgarri biltzeko aurreratzaille askorentzat.

Itz batean, zer egin aurreratu den diruarekin? Nun sartu?

Aitatu ditugunetaz gaiñera beste era asko daude dirua sartzeko ta denak interesgarriak eta beharrezkoak kasu bakoitzean. Or daude aurrezki-libreta era bateko ta bestekoak, nahiz etxebizitza-ahorrakoa nahiz bota-ahorrakoa; or daude aldi jakin baterako diru-jartzeak oinbesteko interesa batekin; or daude bonoak esku bate-tik bestera pasa ditezkenak interesa aundi batekin; hipotekak interesa aundi batekin... Dirua interesa etekindun batekin jartzea da or garrantzizkoa ta lotan ez uztea ezereen produkturik gabe.

Protxu onek beste bi alderdi ere euki dezake, lehen aitatu ez ditudanak: Fiskal-alderdia, bakoitzaren inbentarioari modu ezberdinez laguntzen, eta gizarte-alderdia, onen onerako inbentarioa eginaz edo batzuen protxurako erabiliaz. Inor gutxi pentsatzen du inbentario bat egiterakoan, orrela gizarteari laguntzen dion ala ez. Au ditek kapitalismoaren errurik aundiena.

BERASATEGI

